

Elias of het gevecht met de nachtegalen

Maurice Gilliams

bron

Maurice Gilliams, *Elias of het gevecht met de nachtegalen*. Meulenhoff, Amsterdam 1943 (tweede druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/gill003elia01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Opgedragen aan mijn Ouders

La poésie que j'ai rêvée gâta toute ma vie. Ab! Qui donc m'aimera?

FRANCIS JAMMES

I

Wanneer Aloysius ons hart verontrust, hangen we in de werkelijkheid onderstboven als betooverde apen. Hij is zestien en ruim vier jaar ouder dan ik. 's Avonds in bed plooiën wij papieren bootjes, die we de volgende dag op de beek het landgoed laten buiten drijven. Onder de dekens verborgen zit Aloysius, ik vermoed met een potlood, te prutsen. Zonder zich aan mij te laten zien, reikt hij me één voor één de cahierbladen aan, waarin ik regelmatig dezelfde vouwen zet. Ik begrijp natuurlijk de geheime wetten niet van dit curieus spel en ik help hem blindelings in zijn verrichtingen.

Ik snap het niet, waarom hij me 's morgens wil helpen wasschen; hij doet het erg hardhandig en de zeep bijt mijn oogen toe; doch wat is hij voor zichzelf zuinig met water. In zijn handen staan breede schrammen gegrift en op zijn droge, korstig gefronste onderlip heeft de koorts een zwart randje achtergelaten.

- De bootjes! zegt hij ijverig.

Wij laten de handdoek vallen en springen te gelijk naar het bed; van tusschen de lakens, aan het voeteneind, halen wij er vandaan. Een paar zijn onbruikbaar geworden, en één is niet meer te vinden in het overhoop gehaalde beddegoed. Aloysius verbergt ze als geheime documenten onder zijn blouse en we hollen de trap af, tot op de eerste verdieping, waar wij grootmoeder door een kier van de deur goedenmorgen gaan zeggen.

Na het ontbijt zijn we spoedig in het park.

Wij dringen door het kreupelhout en staan een poos te huiveren midden het bedauwde groen. Het is hier een winderige hoek. Nu en dan word ik de vingers van Aloysius gewaar en ik versta de intieme beteekenis van zijn stevige handdruk. Wij sluipen luisterend tusschen de krakende takken. Is er iets? Het was maar een vluchtende wilde duif. Het is regenachtig en de lucht wordt effen grijs betrokken.

Als we 's middags van de beek huiswaarts keeren, hebben wij niets ongewoons gezien. De bootjes werden op het water gezet; één voor één zagen wij ze wegdobberen, achter de bocht waar een sterke strooming staat. Met een ruk waren ze uit ons gezicht verdwenen.

Niet zoo gauw worden we de nabijheid van

het landhuis gewaar, of een vreemde onrust heeft zich van Aloysius meester gemaakt. Hij is midden in de gloeiende dahlia's gesprongen en als 't ware door een drom vijanden omringd, zwaait en slaat hij de armen gelijk sabels om zich heen, zoodat bloemen en bladeren over zijn hoofd vliegen. In het priëeltje staat tante Zénobie van machteloze woede te jammeren. Wij vluchten bij mijne moeder in de eetzaal, omdat we weten dat ze Aloysius tegen tante Zénobie beschermen zal. wonderlijk stil is hij voor mijne moeder geworden, en wanneer haar trage hand over zijn haren streelt, springen er op eens lang ingehouden snikken in hem los.

Beschaamd, zijn voorhoofd tegen de muur gesteund, staat hij met zichzelf te vechten. Ondertusschen zijn wij aan tafel gegaan. Er hangt een afwachtende stilte over de familie. De dienstmeid gaat heen en weer met de dampende soepterrine. Als hij zich eindelijk omkeert is Aloysius als een doofstomme, verdwaasd en ongevoelig voor ons geworden. Zijn oogen staan hard en donker in zijn bleek gezicht, en zij schijnen niemand rond zich heen te herkennen.

* * *

Tijdens de zomervacantie wordt er ieder jaar op het familiebuiten een feest gehouden, en naar gewoonte zullen de kinderen een tooneelstukje opvoeren. Tante Theodora heeft er zich mede bemoeid, en alles werd voor een paar weken tot in de puntjes verzorgd. Er zijn de jongens van tante Emma: Casimir, Oscar en Leopold; en er zijn de kinderen van tante Zénobie: Albertus, Aloysius en Hermine. Met vragende oogen staan wij benieuwd rond tante Theodora geschaard; er is verwondering in ons hart, omdat ze met zulke geveinsde en profijtige vriendelijkheid over allerlei bijkomstige dingen spreekt.

Tante Zénobie heeft een zoontje dood: Pietje; Tante Emma, een dochtertje: Virginia. Daar zullen we dit jaar een aandoenlijk spel van vertoonen. Hermine speelt voor het kindje van tante Emma; maar omdat er onder de kinderen van tante Emma geen zulke kleine jongens meer zijn om Pietje uit te beelden, moet ik die gewichtige rol vervullen. Wij houden dagelijks repetitie in een buiten dienst gestelde remise en tante zegt ons plechtig voor wat wij aan elkaar vertellen moeten.

Wanneer we eindelijk mogen uitscheiden ben ik doodmoe, zoodat ik niet met Aloysius mee

kan. De groote jongens gaan met hun boeken languit in het gras liggen; ze spelen vogelpik onder een oude eik of kegelen in de schaduw van het waschhuis. Ik word door Hermine in huis gelokt en wij gaan heerlijk in het salon onder de tafelitrusten.

Hermine is erg zenuwachtig, mager, van doorschijnende bleekte en ze kan plotseling zulke malle invallen hebben. Zij heeft ook gevoelerige buien; dan kan ze niet dicht genoeg bij me zijn en gedurig aan trapt ze mij op de voeten of ze tikt me nijdig op de vingers, dat ze er van gloeien en pijn doen. Zij leert me met vuur spelen. Tersluiks heeft ze een doosje lucifers weggenomen; drie tot tien solferstekken tegelijk ontbranden, die ze dan onvoorzichtig over mij heen in de richting van de koolemmer gooit.

Somtijds heb ik het gevoel, dat mijn haar in brand staat.

- Elias, zegt Hermine: vertel nog weer van de blauwe hand.

Zij heeft zich naast mij op het tapijt neer laten zinken en ik zie een lichte huivering door haar lichaampje gaan. Het is de eerste keer niet dat ik haar van de blauwe hand vertel; zij kent het verhaaltje, en toch kan ze niet stilzitten van

bange verwachting; ze wil lachen, zuchten en kouwelijk geeuwen tegelijk. En argeloos begin ik een duister gebeuren te vertellen van toen ik, moederziel alleen, op een winteravond in mijn bed lag.

Pas was ik ontwaakt, en ik wilde alweer dadelijk opnieuw in slaap vallen; maar ik kon die warme plooi niet terugvinden en dat eigenste heerlijke kuiltje van daar straks, waar mijn lichaam zoo goed in paste, zoodat ik er vast omsloten in liggen kon. Ik draaide mij om en woelde mijn voeten bloot; eindelijk was er geen plekje meer in bed te vinden om nu eens fijntjes te liggen soezen. Ik lag op mijn rug, de armen onder het hoofd, gelijk 's morgens als men wakker ligt en het nog te vroeg is om op te staan. De ijsbloemen kraakten op de bevroren ruiten. Op straat liep een paard met een bel. Ik liet het heetgestookte hoofd van links naar rechts vallen en een poos lag ik te staren naar het nachtlichtje, dat achter een blauwe flesch te beven stond. Beneden in huis hoorde ik bij wijlen duidelijk een pot op het vuur zetten en herhaaldelijk miaauwde de kat in de keuken.

Als ik op het beddegoed staarde, zag ik aan het voeteneinde iets bewegen waar ik niet goed uit wijs kon worden. Het was als een opgerolde

kous, maar toch anders, want met beweeglijke deelen er aan vast scheen het op inzakkende krabbepooten te rusten. Voorzichtig trok ik langzaam mijn voeten in, eerst mijn linker en dan mijn rechter. Toen mijn rechter maar pas bewogen had, verroerde het monsterachtige ding en het kwam dichterbij. En nu het eenmaal verontrust was, wilde het niet meer stilliggen. Op eens zag ik met schrik: ik herkende een blauwe, leelijk verwrongen hand die met tergende traagheid naar mij toe kwam gekropen. Ze was nu reeds tot aan mijn knie naar boven geklommen en ik voorzag dat ze in korte tijd mijn borst bereiken zou; nog een paar vreeselijke oogenblikken, - en in mijn eigen bed lag ik als een vogeltje met dichtgeknepen keel. Listig probeerde ik me om te keeren; ik lag op mijn buik, het gelaat in het kussen verborgen. Met armen en beenen deed ik een poos zwembewegingen, in afwachting dat het ergste gebeurde.

Een koude rilling bliksemde door mijn rug, alsof er een bevroren vingertop tellend over de knobbels van mijn ruggegraat geschoven was. Op mijn schouder kwam een zwaarte rusten; maar hooger klom die niet en het bleef zóó altijd hetzelfde. Met een forsche draai

keerde ik mij om, om het gevaar dat me beloerde op de vlucht te jagen.

Eerst toen mijne moeder naar boven kwam, heb ik de oogen durven openen. Vóór ik haar vertellen kon van de blauwe hand, bukte zij zich om iets van de grond op te rapen. Ondertusschen hoorde ik haar droogjes zeggen: dat meneer-doktoor zijn handschoen vergeten was.

* * *

Aloysius heeft mij weer naar de beek gelokt. Op de weide grazen hooge, bontgekleurde runders in de avondzon. Wij spreken af: hier zal ik op hem wachten. Hij neemt een lange stok en maakt zich gereed om over het water te springen. Ik vraag hem nog: waar naartoe hij zich begeeft? Hij zwijgt en laat het hoofd hangen. Zonder antwoord te geven neemt hij een lenige, verre sprong. Spoedig is hij uit mijn gezicht verdwenen.

Ik blijf alleen onder de hooge boomen.

Natuurlijk is niets hier onbekend voor mij, op het plekje waar wij dagelijks komen om onze bootjes op het water te zetten. Plots heb ik een inval. Ik snel naar huis en onopgemerkt keer ik haastig weer met een stuk zwaar pakpapier. Er plakken drie vreemde postzegels op.

Het adres scheur ik er af en plooi nu een groote, sterke boot. En vóór ik ze op het stroomend water loslaat, geef ik er een eigenaardige vracht aan mee: een dotje mos en een glanzende zwarte kever.

Ik ben alleen. Het is de eerste zalige keer dat ik zelf, in mijn persoonlijke naam, geheel en al het spel bedrijf. Mijn handen beven. De boot drijft fier en schoon van onder mijn trillende vingers weg. Alles gebeurt met ongeloofbaar snelle zekerte. De boot draait zich om en ik zie de rose postzegels op hare flank als mysterieuze paviljoenen. Zij vaart met groote snelheid naar de bocht, en gelijk men het blad van een boek omslaat: met een ruk is ze verdwenen.

In het lisch langs de waterboord begint een kikker te kwaken en drie krekels sjirpen tegelijk, op korte afstand van elkaar in het gras. Wat krijgt men 's avonds zwaarmoedige gepeinzen door de geur van waterkroos op te snuiven. Op de weide staan de houderige runders in de opkomende nevel, beweegloos en dom starend, met hangende kop op iets te wachten dat maar niet komen wil. Een late zwaluw giert over het water. Waar kan mijn sterke, vreemde boot reeds aangekomen zijn?

Ik ben bang dat ze een bestemming bereikt, dat er een einde komt aan haar koene vaart. Waar kàn ze aankomen? Alles gebeurt in de waarachtige, ondoordringbare glorie van de droom. Het is benauwd geworden en er hangen keldergeuren dralend tusschen het hout. Misschien zal het vannacht regenen, want er wemelt een grauwe smoor in de lucht en de wind is gaan liggen.

Hoelang toef ik reeds alleen bij het water? Op het landhuis klept het klokje voor het avondmaal. Ik snel naar mijne moeder. Tante Zénobie vraagt naar Aloysius. Na een poos vertel ik alles: onze afspraak en hoelang ik op hem gewacht heb. Men kijkt elkaar zwijgend in de oogen. Ik ga een paar stappen voorop om hem te zoeken, door het dreefje waar het nu zeer donker is. Ik ben met mijne moeder, tante Zénobie en tante Theodora, Hermine en Albertus. Als wij een poos bij de beek gewacht hebben, zien wij Aloysius met groote sprongen over de avondlijk besmoorde weide naderen. Hij schijnt sterker en mannelijker geworden tijdens deze tocht. Hij zwaait met de armen onder het loopen en komt snel vooruit. Tante Zénobie is erg opgewonden en wanneer zij hem te pakken krijgt geeft ze hem een duchtig pak

slaag, zoodat mijne moeder het niet langer kan gedoogen en met gesmoorde stem vermaant ze: 'Zénobie, Zénobie.' Aloysius zwijgt als een graf; geen traan, geen kreet van pijn is uit hem los te krijgen. Kalm ontvangt hij de harde klappen vlak in het gezicht, zonder moeite te doen om ze te ontwijken.

Ik durf hem nu niet vragen waar hij zoo laat als een verdwaalde vandaan komt. Door het landgoed trekt onze kleine, zwijgende stoet in de nacht.

* * *

De volgende Zondag is het feest.

Albertus en Leopold hebben een tooneel opgetimmerd; een gezellige wanorde heerscht in het vertrek; de tafel is tegen de muur geplaatst en de stoelen staan op twee rijen. Tante Theodora heeft een ivoorkleurig, weidsch en kostbaar kledingstuk aangedaan, vol kreukjes en tierelantijntjes. Slechts wanneer de onmisbare aanduidingen vergen dat ze zich daar de moeite voor geeft, ontwaakt er lijze beweging in haar bloedarmoedig lichaam. En haar coiffure: wat is ze prachtlievend gedaan, met een huiverend parelsnoertje er doorheen gevlochten; en bovenuit een wirwar van krulletjes steekt een waaivormige, ajour-gesneden kam.

Vanmiddag heeft het geregend en gelukkig is de avond vroeg gekomen, zoodat we ons spel kunnen beginnen. Achter het windscherm, naast de scène, worden wij in aardige costumes gestoken die tante van oude gordijnen heeft gemaakt, en op het hoofd krijgen wij een papieren kroon. De vetpotjes verspreiden hun weifelend schijnsel, wij stellen ons op in 'tableau vivant' en als alles in orde is: Hermine houdt een boeketje in de hand, op mijn vingers trilt een papieren vlinder, en achter ons staan de engelbewaarders met afhangende armen, in onbeholpen afwachting, - dan klingelt tante's belletje in de hall. Het licht van de onmodische petroleumlamp is omlaag gedraaid; in het lampglas kan men de vlam niet meer zien; alleen de gouden geest van het licht woont er nog rustig binnen in. De familie komt. In de hall ruischt onduidelijk gepraat, doch allen worden stil en hun gezicht bloost verblijd bij het binnentreden. Wij staan achter de groene, roode, blauwe en gele lichtjes, omringd met bloempotten, onder de laagafhangende papieren festoenen. De piano speelt een huzarenmarsch. Wij worden zoo moe, we moeten zoo lang in dezelfde houding staan; wij doen onze uiterste best om het evenwicht niet te

verliezen en de vertooning niet te bederven.

Wanneer ik de toeschouwers plechtig verzameld zie zitten, voel ik een plotselinge warmte naar het hoofd stijgen. Vooraan nemen grootmoeder, tante Emma en tante Zénobie, mijne moeder en nicht Alissa plaats; daarachter staan oom Paul, oom Bernard, oom Augustin en mijn vader. Van op het tooneel gezien is de werkelijkheid anders buiten dan binnen ons, wat ik nu voor het eerst gewaar word. Er is in de kamerhoeken gedooft bruinig violet; maar dichtbij glinstert herhaaldelijk een edelsteen, onverwachts en in een bliksemende gauwte spoorloos verloren. De kanten kragen, de sidderende franjes, het sierlijk prulwerk aan de kleeden van de dames, de stijve witte hemsborsten, de manchetten van de staande, sigarenrookende heeren, de tabaksrook in slierten boven de hoofden en de van hun gewone plaats verschoven meubels langs de muur: onder het weifelend licht van de lamp is het een irreële wereld geworden. Achter het windscherm, uit haar boekje lezend, fluistert tante Theodora ons toe, en we zijn geneigd om haar aan te kijken en op te houden onze rol te vertolken.

Terwijl we de scène in de hemel spelen, op het moment dat Virginia onder de laatst toege-

komene ziertjes Pietje herkent, en zij vraagt hem nieuws omtrent grootmoeder en de heele familie: onhoorbaar, als een spelbrekende geest, is tante Henriëtte in het salon binnengeslopen. Uitgeput en gebroken gaat ze in een fauteuil liggen, de armen lam langs het krachteloos lijf, het hoofd slap achterover op het kussen. Haar oogen zijn gesloten, zoodat ze onze handelingen niet kan volgen. Gelijk bij een jong meisje hangt een zware honigblonde haarlok langs haar wit gezicht. Wanneer oom Bernard haar zachtjes toefluistert, doet ze hem met moeite teeken: dat hij haar met rust moet laten. Van onder haar groenig-gulden kleed schuift een schoentip te voorschijn. Verder schijnt niemand zich om haar te bekommeren; ze blijft alleen en onwaarschijnlijk, daar in de verte, en wellicht dringt onze hemelsche taal niet meer tot haar door.

* * *

Er is voor mij iets ondraaglijks aan dit comediespel, waar ik onder gebukt ga, als bij het naderen van een gevoelsstaat waar al de bekende toestanden ophouden hun gezag te doen gevoelen. Nu ben ik immers Pietje. Tegenover mij leeft en beweegt Virginia, die ik niet

gekend heb. Pietje is dood, hij is in de hemel opgenomen en hij kan nu dingen doen en zeggen waar 'ik' de inhoud niet van begrijp, waar Virginia aan gehoorzaamt en op antwoordt met een stemmetje, waar ik toch werkelijk vertrouwd mee ben. Het is alsof ik word tegengehouden in mijn bewegingen, en die traagheid komt van binnen uit. Er is iets dat me benauwt, terwijl ik overdenk waar ik pas enkele uren geleden met Aloysius in de regen ben geweest.

In gedachten zie ik ons huis in de stad, onze kat, mijn eigen bed. Ondertusschen steek ik de armen uit naar het onbekende, waar ik toch ook iets bereiken kan: ik vind een meisje, zoo klein als ik zelf ben, gedwee en warm. En ik spreek er mee in een dwaze, hogere taal. Toch blijf ik aanhoudend moeite doen om onze trap te zien, onze zolder met de pas gewasschen beddelakens. Het zweet breekt mij uit en zonder tante's fluisterstem nog te hooren, komen de ondoordachte woorden als vanzelf uit mijn mond. Doch ik weet plotseling: als ik iets van wat ik vroeger ben geweest, ik, Elias, één seconde loslaat, zal ik verloren gaan. Ik moet dus volhouden; ik moet nog meer mijn verleden oproepen: *mijn* schram aan het voorhoofd toen ik op de rand van een emmer viel; *mijn*

verbrande vingertoppen toen ik met vuur speelde; *mijn* roode bloed toen mijn voet op een snijdende glasscherf trapte. Terwijl ik sta te doen als Pietje, denk en vecht ik als Elias.

De geur van het dennengroen, de walm van smeltend kaarsvet, het mufriekend gordijnengoed waarmee ik gekleed ben: dit alles maakt me niet zóó ziek. Ik tracht uit mijn dubbele leven van dit oogenblik mijn eigen echte en ware leven te behouden. Ik ben als het ware aan me-zelf ontstolen; ik kan aan mijn smart, aan mijn driftenpijn, aan mijn woede geen verlossende uitdrukking meer geven en afgebeeld word ik de speelbal van een gruwelijke en fanatieke voorbeschikking.

Op dit oogenblik is er een duimspijkertje gelost en een drapperij dreigt op het voetlicht neer te zijgen. Oom Augustin heeft ze nog bijtijds te pakken; misschien wil hij tante Theodora het goed achter het scherm aanreiken, want hij blijft gehurkt en met uitgestoken handen zitten. Wanneer dit klein ongeval zich voordoet moeten we juist in de slotscène elkaar omhelzen. Ik ben te moe, te bedroefd om thans te kunnen schreien. Virginia blijft als versteend vóór mij staan; haar oogen glinsteren koud als glas en ze houdt volkomen op met haar

rol te spelen. Wij staan tegenover elkaar als onvoorzichtige kleine mensen, die te veel van hun zwakke krachten hebben gevegd en ons uithoudingsvermogen is totaal uit ons weggevloeid.

- De blauwe hand, gilt Hermine.

Oom Augustin heeft haar in de armen opgevangen. De lampewiek wordt lichtend opgedraaid. Er heerscht een oogenblik verwarring; mensen en stoelen warrelen dooreen.

Eindelijk blijven Aloysius en ik alleen met tante Henriëtte. Ze vraagt ons flauwtjes wat er gebeurt. En ik vertel haar van de schaduw van een hand, die wij duidelijk van de een engelbewaarder op de ander hebben zien verschuiven. Doch Aloysius maakt gauw een einde aan die kinderachtige geschiedenis en, verkleed als we zijn, troont hij me mee naar buiten in het park.

* * *

Als we buiten komen is de hovenier reeds met de illuminatie begonnen. Er dalen ooms van de bordestrappen, en juist als we het donker dreefje moeten ingaan kijk ik nog even om en ik zie mijn vader door het venster van de verdieping zijn ganzenroer afschieten.

Er hangen vochte, wrange geuren van bedauwde eikenboschjes in de duisternis. Wij hooren de jongens tegelijk driemaal hoera roepen; er knallen nog een paar schoten; daarna ligt alles te ver achter ons om er nog aandachtig naar te luisteren.

Ik weet eigenlijk niet waarheen wij ons begeven, maar zeker zullen wij iets beters vinden dan het avondfeest, dat we ontvlucht zijn. We komen aan de beek. Het zal Aloysius heel wat inspanning kosten om mij aan de overkant te krijgen. Hij tilt me op zijn rug; ik houd hem stevig vast, hij neemt een sprong en samen, gesteund op de lange, diep in de zompige bedding wegzakkende stok, zwieren wij over het donker water. Op de nachtelijke weide liggen de runders te slapen. Eén enkele koe staat rechtop te waken en een poos lijkt het alsof ze op ons af wil komen. Dan stappen we snel door op het dichte, natte gras, zonder nog rond ons heen te kijken.

Als we de boschjes genaderd zijn laat Aloysius mij wachten. Hij verdwijnt in de duisternis en ik hoor hem een langgerekt 'hola' in de verte roepen. Ik houd de adem in. Roept hij mij? Zal ik antwoord geven? Ik wil eerst scherp luisteren. Ginds, tusschendoor de boomen yan

het landgoed flikkeren de lichtjes van de illuminatie; de gekleurde lampions huiveren tusschen het gebladerte en het vuurwerk wordt afgestoken. Er stijgt een blauwe fusee aan de hemel. In het dorp draait de ronkende, boertige kermismuziek. Doch hier is alles als uitgestorven. Ik heb reeds een eeuwigheid gewacht. Gaat het niet aan een ontvoering gelijken?

Aloysius verschijnt met twee onbekende meisjes, waarvan het jongste ongeveer zeven en het oudste veertien jaar is. Wij steken dwars een zandweg over en als door Aloysius gemagnetiseerd volgen wij hem op een kleine, aan drie zijden door een bosch ingesloten weide. Hij zwijgt en loopt een paar schreden vóór ons uit. De meisjes rillen in de avondkou en glimlachen naar elkaar. De oudste draagt het haar in twee dikke vlechten. Zij heeft een zwarte glimmende ceinture om haar middel en een blauw halsdoek verhoogt de bleekte van haar gezicht in de maneschijn. Haar naam is Agnès.

Eindelijk houdt Aloysius ons staan.

Uit een schuilhoek haalt hij rijshout en stroo vandaan; alles wordt op een hoop gegooid, haastig en gejaagd; van onder zijn blouse komen een verfrommelde krant en lucifers te voorschijn; op een omzien laait er een hoog,

wapperend vuur op in de weide. Ik weet niet onder welke raadselachtige drang wij onze handen in elksnder slaan en om de vlammen draaien in een rappe rondedans. De meisjes gillen van pret en de gezichten zijn spookachtig door het vuur beschenen, dat knettert en gensters spuwt. Aloysius heeft zijn comediantenpak uitgetrokken; hij trapt het van zich af en als iemand van ons het krijgen kan schoppen wij het heen en weer, tot het in de vlammen terecht komt. Al gauw is alles opgebrand, het vuur is gedoofd en er blijft een stinkend walmen hangen in de frissche nacht. Wij hebben elkaar nog niet losgelaten.

Wij blijven dicht bijeen, misschien omdat de eenzaamheid ons een beetje bang maakt. Als op afspraak beginnen wij zachtjes te zingen, terwijl we langzaam op maat voortschrijden. Om mijn nek ligt een koude arm geslagen. Er komen zoekende lippen op mijn hamerende slaap openbloeien.

Kort daarna scheiden wij in stilte. Nu is alles voorbij. En wanneer zullen wij elkander wedervinden?

II

Als een doorbrande boomtrunk is Aloysius op het bed neergeploft. Het laken trekt hij niet eens over zich op; zelfs zijn nachtgoed vergeet hij aan te doen, zoodat hij belachelijk om te zien in zijn hemd uitgestrekt blijft liggen.

Voor mij waren de laatst verstreken uren rijk aan nauwelijks vermoede gewaarwordingen. Om een nog onbegrepen werkelijkheid, moe en verdrietig, geniet ik thans van een vreemde, wrange neerslachtigheid. Ik herinner me niet voorheen ooit op zulke mystisch gemeenzame wijze met de onbezielde dingen en de natuur te zijn omgegaan. En ik gevoel maar al te wel, dat het niet iets blijvends is waar ik door vertroebeld word; het is een ervaring die zich in steeds nieuwe, steeds onbedwingbaarder onrust wil oplossen, die menschelijkerwijze onmogelijk vol te houden is. De opgetrokken knieën in mijn armen gevangen, gevoel ik me als een bitterklein, sprakeloos kind, dat de vinger van een volwassen persoon vastgrijpt

om aan zijn gevoelens uitdrukking te geven.

Door het open venster zoemen muggen, wemelend op zoek naar ons warme, weerlooszoete hoofd. Ons kamertje is als volgedauwd met de vochte geur van verwelkend gebladerte. Buiten, op het bordes, hoor ik bij wijlen de stem van mijn vader, waar hij met oom Bernard te rooken zit in deze uitgelezen Septembernacht. Een vogel heeft een schreeuw gelaten, over het park voorbij trekkend; en heel in de verte hooren wij, minuten-lang, dezelfde trein over de vlakke bolderen.

Wanneer ik met een hard voorwerp tegen de waschkom stoot of ik plaats het porceleinen deksel op het zeepschoteltje: dan ontwaakt er een geluid waar ik bangelijk-verblijd naar luister. Wat heb ik er toch plezier in, dingen te doen waar ik innerlijk huiverend door geraakt word; en wanneer ik mijn heete handen vlak en met uitgespreide vingers op het marmeren nachttafeltje druk, voel ik in mij iets opdringen, iets waar mijn spieren van sidderen gaan, waar ik me met een wellustig gezucht van verlos, om me kort daarna zeer eenzaam te bevinden.

Ik scheur een paar bladen uit mijn cahier, om bootjes van te maken; ik blijf rechtop in

bed zitten, mijn verhitte teenen tegen Aloysius' koud, bloot achterste gedrukt. Hij rust op zijn zijde, diep en heftig ademend, het gelaat naar de muur gekeerd. Zijn hemd lijkt hem om het lijf geworpen als verfrommeld pakpapier; hij heeft onnoemelijk zwarte voeten.

- Aloysius, fluister ik aan zijn oor.

Zijn gelaat is opgedrongen, rood en heet; maar zijn oogen zijn te vast toegeknepen om mij te doen gelooven dat hij slaapt. Een poos blijf ik zijn ademhaling beluisteren. Fijne zweetdruppeltjes parelen aan zijn voorhoofd. En pardoes: daar begint hij te snurken. Het is duidelijk: hij wil met niets en met niemand te doen hebben.

Ik zink naast hem neder om spoedig weg te smelten in een diepe, verkwikkende slaap.

* * *

In het holst van de nacht spring ik wakker. Is er een zware bloempot omgevallen op de holgalmende plankenvloer van een onbewoonde kamer? Was het een vuistslag op onze deur? Mijn keel is droog door dit onverhoeds schrikkelijk ontwaken; mijn schouders zijn als met een stomp voorwerp lamgeslagen.

Als ik me uit het bed wil laten glijden,

grijpen twee stevige knuisten mij vast; aan tegenworstelen valt niet te denken, want Aloysius is sterk als een paard. Het is een ongemeen zwoele nacht; het zweet breekt me uit en het kost moeite om Aloysius te doen begrijpen, dat hij me letterlijk aan het versmachten is.

IJlings laat hij me los. Zijn voeten trappelen struikelend op mijn zeere beenen. Met een wip staan we aan de deur naast elkaar. Wij luisteren in een bonzende angst. Aloysius beziet me zonder mij te zien. Zijn oogen zijn glinsterende, harde bollen waarvan het gezichtsvermogen zoo goed als teruggedwongen is, omdat zijn ooren te overspannen luisteren. Zijn neusgaten blazen zware, zoevende ademtochten uit op mijn blootgewoelde borst. Dan opent hij de piepende deur en wij sluipen op handen en voeten op het portaal. Wij komen dicht bij de trapleuning, om naar beneden te kunnen zien.

Tante Zénobie draagt als een wonderbaar boeket een wit porceleinen petroleum lamp in de hand. Zij is nog niet in haar dramatischwaaiend, blank nachtgewaad gehuld, zooals wij haar reeds onvoorziens aan het ziekbed van grootmoeder ontmoet hebben. Maar in het lauwe, karakterlooze licht, op dit uur en in zulke sombere omstandigheden, lijkt zij in haar

dagelijksche kleeren een ophefmakende indringster. Zij is zeer opgewonden en op sommige oogenblikken gaat ze in haar woede vreeselijk te keer, alsof zij de vijandin van zichzelf is geworden. Haar gegil mag mij gemaakt lijken; doch zij kan koud en met indrukwekkende altstem spreken, als een rondspokende feeks. Zij plaatst de lamp op de grond. Wij zien haar spitse, trillend uitgestoken wijsvinger een groteske schaduw op de muur werpen; heel haar silhouet groeit, ongelooflijk buiten proportie, uit haar smalle en nietige lichaampje omhoog in het ongevoelig, glimmend wit geschilderde huis. Zij verzadigt zich aan toorn, aan wraakgierigheid om versmade gevoelens en haar zenuwen spelen een belangrijke rol bij heel dit omslachtig vertoon. Nu weer heeft ze een moment van heimelijke kalmte; op een uitdagend ironische toon, zooals men het tegen een papegaai zou doen om zijn machteloze woede op anderen bot te vieren, begint ze geveinsd lief te praten.

- Meneer Augustinus, sist ze in een onberispelijk, fleemend uitgesproken taal; 'Meneer Augustinus, ik heb niet zooveel vereering van u verwacht; lieve meneer Augustinus.'

Zij heeft de lamp weer opgenomen. Zij maakt

een gevaarvolle buiging over de trapeuning; ze klauwt ongeduldig met de hand in de leege ruimte als zocht ze ergens houvast, als greep zij uit een muur-van-haat een handvol doodelijk gesteente om er haar tegenstrever mede te verpletteren.

Een poos gaat tante te keer of ze de lamp in de diepte gaat slingeren; Aloysius verbergt zijn gezicht achter zijn arm. Daarna gehoorzaamt ze aan een dwingende gedachte; ze plaatst de lamp op de grond en haar kleed zwaait er een duimbreed langs weg.

Heel beneden, waar het donker is, staat oom Augustin in brabbeltaal de deugdzaamheid van zijn vrouw aan te klagen. Hij heeft zijn jachtlaarzen uitgetrokken en wanneer hij een vijftal treden opgeklimmen is, werpt hij het lawaaiende tuig naar beneden. Steeds opnieuw blijft hij aan de gang. Hij lacht als een vieze drol, een kermisgeestige dorpsmuzikant. Maar dan schreeuwt tante: 'dat hij een zwijn is'. Hij blijft daar schimmig in de donkere diepte rondscharrelen, als de droesem op de bodem van een vat.

* * *

Aan het ontbijt zit tante Zénobie hard en droog, als geheel van onbuigzaam hout ge-

maakt. Met Aloysius zit ze eenzaam aan de groote, witgedekte tafel, tusschen de vele leege stoelen. Aloysius snijdt zijn boterham in vingertopkleine stukjes; zijn mes gaat langzaam langs zijn linker hand-met-het-brood, mijmerend als trok hij lijntjes onder de opschriften van zijn devoirs. Op het teljoor rust een ei; tusschen de twee op de ellebogen poozende armzuilen, als in een gewijde koele nis, rust het ei in tante's schaduw. Er zijn roode vlekken op haar teringachtig gezicht; de kin wrijft over de bloedeloze kreukels van haar gevouwen handen. Bij iederen ademhaal piept haar borst, en zonder aarzelen zou ik mijn vinger op de plaats kunnen zetten waar haar ziekte knaagt.

Zij beziet me niet. Ze doet mij denken aan een ondergrondsche ontploffing in een rotsmassief waar ik over gelezen heb: aan de oppervlakte merkt men enkel een paar scheuren en barsten, doch diep naar binnen moet de uitwerking verschrikkelijk zijn; alle gebondenheid, elke vaste zekerte is verbroken; er is maar een vinnig stootje noodig om heel het gevaarte van haar pompeus opgezette waardigheid te doen instorten. Aloysius wrijft wat kruimels tot een plakkerig balletje tusschen de vingers. Soms schijnt hij op te schrikken en werpt een schuwe

blik over de tafel. Doch zijn hoofd blijft steeds even diep gebogen, terwijl zijn oogen de voorwerpen afzoeken die, in hun trotsche zekerte, levenloos en in een onbepaalbare blanke wanorde verspreid, tartend en tragisch op tafel staan. De onaangerode boterhammen schijnen te luisteren naar het licht. De muren-metvensters zien dwars door ons heen. Instinctief help ik mijn deel dragen van de situatie die door de betreuenswaardige gebeurtenissen van de afgelopen nacht geschapen is. Het is bespottelijk hoe verkeerd ik me gedraag; doch wanneer ik mijn houding overdrijf, is het enkel uit angst tante Zénobie te hooren herbeginnen. Zij is niet in het minst vergevingsgezind en als het er op aankomt zal zij hare waardigheid onverzoenlijk tot het uiterste scherpen, zoodat zij wreed en fel jegens zichzelf moet worden.

Als wij reeds lang sprakeloos aan tafel zitten, komt oom Augustin binnen. Wij hebben hem niet van de trap hooren komen; hij treedt de kamer in met een gebaar alsof er twintig menschen met ongeduld op hem zitten te wachten; zonder overgangen is de atmospheer totaal veranderd. Hij begint dadelijk opgewekt tegen Aloysius te praten, schuift zijn beenen ver en ongedwongen onder de tafel, neemt en eet.

Als geroepen verschijnen op dit oogenblik tante Theodora en mijne moeder. Doch op eens is er ook het gevaar, de onrust en de wederzijdsche verachting. En zonder in het minst een reden voor schuldbesef in mij te vinden, word ik nochtans door de blik van tante Theodora getroffen, erger dan door een klap in mijn gezicht.

Juist als mijn vader binnenkomt gebeurt er iets. Niemand heeft het gezien, niemand weet wat er tot zulke droeve gevolgen aanleiding kon geven: onder de tafel heeft oom Augustin onopzettelijk met zijn voet tegen tante Zénobie's voet gestooten. Tante is rechtgesprongen, sprakeloos van woede; haar handen maken een beweging als om een kip de nek om te draaien.

Wanneer mijne moeder haastig met een druipnatte servet komt toegeschoten, alsof ze het juiste oogenblik had afgewacht om die gekke comédie mee te helpen spelen: dan zien wij tante Zénobie het hoofd gewillig achteroverbuigen, als om een diadeem in ontvangst te nemen, met bijna vorstelijke trots. Maar pas is zij met de kou in aanraking gekomen: vóór het doek vastgeknoopt is op haar dikke dot roodend-gele haar, stort ze met een bons op tafel om te blijven liggen, tot oom Augustin haar als een garf

slappe, slepende stroohalmen buiten draagt.

* * *

Het is vandaag de laatste vacantiedag en morgen vertrekt Aloysius voor lange tijd naar het instituut. De heele namiddag heb ik nieuwe, blauwe kaften voor zijn studieboeken geknipt. Als het stapeltje afgewerkt is draag ik het naar boven, naar het kamertje met de lijnwaadkasten, waar tante Zénobie en tante Theodora de koffer van Aloysius pakken, die aan de binnenkant met mufriekende, vergeelde kranten is beplakt. De eenvoudigste voorwerpen worden er in neergelegd en krijgen een obscure beteekenis van roem en eer, van historische veldslagen en heroïek doorworstelde schipbreuken. Ik denk aan Napoleon, aan eilanden en apen.

Doch als ik mij een oogenblik het afscheid van Aloysius indenk, kan ik die doodeenvoudige dingen, hemden en wollen wintergoed, gepoetste schoenen, pantoffels in een papieren zak, kleeborstel en kerkboeken, niet zonder ontroering zien liggen. Zij schijnen mij een rust te veinzen die een wild oproer, een aardbeving in zich verbergt, overheerlijk grootsch om het heele landgoed en zijn bewoners van de aarde weg te donderen.

Tante Theodora vouwt alles hoekig en glad; ieder stuk kleergoed schijnt onder haar bestier op elkaar te passen, alsof er met een mes langsheen gesneden was. Dan neemt ze één voor één de boeken en bouwt er traag en eigenzinnigtaai een muurtje mee op tusschen de lakens, de hemden en de zakdoeken.

Intusschen staat tante Zénobie, de rug naar ons gekeerd, vóór het open dakvenster. Zij draagt een kleed met uiterst enge mouwen en witte manchetten. Een kille geur als van beregend ijzer is aan haar pijnlijk propere, Engelsche figuur. Als ik aan haar zijde sta kan ik niet nalaten mijn teenen tegen de harde binnenkant van mijn schoen te bewegen, al geeft dit niet een bepaald prettig gevoel. Een draad kou siddert door mijn ruggegraat; ik klem de tanden op elkaar dat ze knarsen. Het is alsof ik daarmee mijn zenuwen met benijdenswaardige energie herlaad. Wanneer ik erg opgewonden in de halfdonkere remise ronddraaf, spring en tegen de muren schop, roep ik kortweg: ‘Zénobie’, zonder na te denken om wat ik rauw en bitsig in klanken uitstoot. Ik zeg graag ‘Zénobie’, zooals de boschwachter met een vloek zijn courage uitdrukt wanneer hij tante Theodora van de wildstroopers komt vertellen.

Tante Zénobie weet niet eens dat ik besta; ik leef in de vaste overtuiging dat ik vlakbij haar gezicht een ruit kan stukslaan zonder dat ze mijn aanwezigheid zou vermoeden. Zij is anders dan tante Theodora en ik haat haar niet; doch ik zou haar willen bespotten en vervormen met een litteeken dwars over haar gezicht.

Beneden, op het bordes, zit Aloysius op mij te wachten. Wij gaan dadelijk naar de beek, droefgeestig vervuld van onze ‘toekomst’, zoals wij de nakende scheiding durven noemen. Ik weet niet hoe het hem zoo plotseling te pakken heeft, doch Aloysius heeft thans ongekende momenten van teederheid, die hij aan mij betuigt door bij voorbeeld een gebaar van zijn arm sterk en werkelijk aan mijn schouder te doen gevoelen. Onder zijn blouse zijn echter geen bootjes verborgen.

Vannacht is er een lui, lauw regentje gevallen; de lucht is nu opgeklaard en de kleine, trage wolken drinken het amberen Septemberlicht. Het struikhout is doodstil van het bedwelmend herfstbegin; men kan er zich niet woest en onnadenkend meer doorheen wringen zooals vroeger, zonder iets in zijn borst aan flarden te voelen scheuren waardoor de groote weemoed het gansche lichaam doorsijpelen gaat.

Wij bereiken langs omwegen de beek, op een plaats waar het water tamelijk breed is. Daar gaan wij naast elkaar op de grond zitten, met achter ons het hoog geboomte van het park, waar het streng en eeuwig vrede schijnt. Af en toe gooien wij een stukje hout, een gebroken takje op het stroomend water, dat er geluideloos als een dief mee wegvlucht. En waarom zouden wij onze ontroering in woorden uitdrukken, als we bijna alles en altijd sprakeloos aan elkaar meegedeeld krijgen?

Bij wijlen weergalmt er een geweerschot door de eenzaamheid. Het is oom Augustin die reeds ver van huis is gedwaald, waar hij zijn tyranieksecure vrouw aan de zorgen en het gejammer van haar zusters overgeleverd heeft. Zonder elkaar iets te doen merken tellen wij de knallen; en als op afspraak, na misschien een vol uur stilzwijgen, spreken wij tegelijk hetzelfde getal uit. Onze stem klinkt heesch en droog. Wij hebben te lang en met te gespannen aandacht stilgezeten.

Als oom Augustin op het landgoed zijn familie komt bezoeken, krijgt hij al gauw het onverzorgde uitzicht van een gezonde, ruige boswachter. Hij kan niet lang op een stoel zitten om zijn krant te lezen; hij wandelt naar

het venster en staat een oogenblik in het opengevouwen blad te neuzen; hij gaat spoedig voor een ander venster staan; en zóó gedurig heen en weer, van het een naar het ander. Soms loopt hij op zijn sokken rond in huis; in zijn hemdsmouwen en zonder boord staat hij met de tuinman te praten. Minder dan een uur is hij in ons burgerlijk-correct milieu, of daar heeft hij toch weer zijn fluweelen jagerspak aangetrokken. En hij weet hoe bliksemskwaad tante Zénobie zich maakt als ze hem in dit 'ongelukskostuum' ziet rondlopen. Een poos blijft oom op het bordes, met zijn mes snijdt hij nutteloos een stuk hout aan snippers; hij loopt binnen; hij loopt buiten. Blijkbaar zonder zich te haasten, en toch in een omzien is hij weg. De gansche dag zwerft hij rond in de bosschen, over de akkers en de weiden; hij lanterfant bij een boertje op het veld, of met de roodbezopen kantonnier kruipt hij een gemeene armemenschenkroeg in. Zijn hond krijgt een schotel water; och, oompje, hebt ge weer onleschbaar dorst naar brandewijn, liefst van ordinaire qualiteit? Hij houdt van een droge, pikante slok. Hij zal op zijn zeven gemakken gaan zitten, de beenen op een stoel; en hij krijgt het sluwste en heimelijkste volk

aan de klap. Of met de waardin speelt hij een partijtje vogelpik; en kwelt de honger hem, dan roept hij om een eierkoek-met-hesp. Hij vergeet zijn bureau, zijn boekhouder en advocaat; hij heeft het land aan de schouwburg, aan de kerk, aan visites en plezierreizen. Hij wil beslist niet naar begrafenissen, noch naar huwelijksfeesten; een gat in de nacht zit hij op kantoor brieven te schrijven naar overzeesche landen, om in het bezit te komen van een zeeschelp, een brok erts of een magnifieke vlinder. Van geschenken houdt hij niet; alles wordt met klinkende munt betaald en eenmaal iets gekocht, hoe klein of waardeloos het is, blijft hij er voor altijd van houden.

Het is goed mogelijk dat Aloysius morgen vertrekt zonder zijn vader vaarwel gekust te hebben. Want is het niet dikwijls zóó geweest: - de oude krakende koets komt voor; tante Zénobie staat te trillen van ziekelijk ongeduld. In de verte vallen geweerschoten, kort en hard, met een verrassend verre weergalm. Aloysius heeft ons ieder de hand gedrukt; hij vertrekt, een beetje bleeker, zonder dat iemand om hem bekommerd is. Zie: heel de familie is voor het afscheidnemen op het bordes vergaderd: doch niemand trekt zich het lot van Aloysius aan en

aller gedachten zijn op dit oogenblik door de 'losbandige' vader in beslag genomen. De koetsier trekt aan de toomen; het is tijd. De koets draait langzaam, knarsend rond en wij zien de zwarte lederen koffers uit grootvaderstijd die er van achter aan vastgeriemd zijn. Het havannakleurig gordijntje, achterin het rijtuig, blijft gesloten; alleen het zijden kwastje beweegt een beetje door het schokken van de wielen in de wagensporen. Geen zakdoek wuift door het raampje. Samen met Hermine zie ik de koets door de beukendreef verdwijnen, en weldra zullen wij de bellen van het paard niet meer hooren rinkelen. Tante Theodora houdt een oog in 't zeil, want het is ons streng verboden te roepen of de koets achterna te rennen. Zoo wordt ons hartelijk afscheidswoord, het schoon vaarwel doodgezwegen. En ik zal weer alleenig kind zijn onder de grillige, groote menschen; want binnen een paar dagen vertrekt Hermine en weldra zijn de bladeren allemaal gevallen.

Ieder uur van deze laatste vacantiedag wil ik tegenhouden; te vergeefs denk ik dingen uit van het geraffineerdste zelfbedrog. Doch als ik mijn voet verzet springt onmiddellijk het besef in mij wakker: - Elias, ge kunt uw voet her-

haaldelijk op dezelfde plaats, in dezelfde houding neerzetten; het zal de tweede, de derde, de vierde keer zijn dat ge 't doet, en zoovele keeren opnieuw: telkens wordt het de herhaling van die eerste onvoorziene, van die eerste onherroepelijk voorbije keer. Ik zou Aloysius willen aanraken om de weemoed in mij te stillen. Ik durf hem zelfs niet bezien.

* * *

Na het avondmaal zijn we ongemerkt buitengeslopen. In plaats van nu recht naar de beek te trekken, zooals ik had verwacht, gaan we vlug achter het kasteel om, in de richting waar de eieren, de melk en het brood vandaan komen.

Het is een donker gedeelte van het landgoed met niet de parelgrijze vergezichten van de andere kant, waar de weiden en de beken liggen. Er grauwt spoedig overal dicht struikgewas en daarboven steken de reuzehooge boomen uit van het bosch, waar ik maar zelden binnen ben gedrongen. De avond is er vroeger merkbaar en men zou bijna denken dat het de donkerte zelf is die in het hakhout te ritselen hangt. Alleen in de kruin van de eeuwenoude eiken is een licht waar te nemen, dat op zich zelf toch geen licht meer te noemen is, want on-

werkelijk bijna van onnoembare heerlijkheid. Wij nemen nu heel smalle, bij plaatsen overwoekerde paden. Aloysius schijnt de weg blindelings te kennen. Ik vraag niet, waar naartoe we gaan; wij moeten immers geen doel hebben; wij zijn er aan gewoon, een onbevredigbare zwerfhonger aan te kweken. Het worden telkens roekeloze, liefst avondlijke tochten, en wij missen weldra totaal de wilskracht om er aan te weerstaan. Hals over kop werpen wij ons in een dwaas, onbegrensd verbeeldingsleven.

Alles schijnt hier maagdelijk, onbetreden en pas voor ons geschapen; alleen in zulke wereld kunnen wij tot rust komen. Eens zal ook dit gebied veroverd en ontgonnen zijn en niets, maar letterlijk geen geheime plekje zal er meer overblijven om het knagen in ons hart te stillen. Door een dam van doornig groen hebben wij ons moeten heen wringen; de varens ruischen als de baren van de zee om onze beenen; als wij de neergeduwde takken overhaast loslaten zwiepen ze veerkrachtig de hoogte in en sluiten weer zooveel poorten achter ons dicht. En onverwachts voel ik in mijn lip de heete beet van een verraderlijk insect. Dan zijn we een breede dreef genaderd en laten ons van de hobbelige,

met knoestige wortels doorschoten berm afzakken.

Een witgekalkte tweewoonst met rieten dak ligt aan de weg. Naar gewoonte gaat Aloysius voorop; ik moet hem maar volgen om een verwondering tegemoet te gaan. Zelfs mijn ouders kunnen mijn hart niet verrassen zooals Aloysius er bij wijlen in slaagt; want als hij liegt is het altijd heerlijker in zijn leugens te gelooven dan in de van teederheid liegende waarheid, waar mijne moeder mij mee omringt.

Achter het huis staat een fiets tegen de muur. Enkel om een gevoel, een stemming te bevredigen dringen wij omzichtig sluipend de tuintjes binnen; als slaapwandelaars dwalen wij langs de huizen, waar de papeters bezig zijn met lepels-op-klinkende-borden. Er staat een ladder tegen een boom; er is een vogelschrik, een omgevallen bezem. Verderaf de dichte, bijna zwarte haag. Rechte tuinpaden en groentebedden. Wij bevinden ons met wellust op een plaats, waar de toegang voor ons verboden is, in een onbekende omgeving, waar de gewoonste dagelijksche dingen van een stomme rust getuigen.

Aloysius doet teeken om de dreef in te gaan. Behoedzaam komt hij met het rijwiel achterna en als in verrukking begint hij, onder de hooge

doodstille beukeboomen van de dreef, en nu de nacht heelemaal gevallen is, heen en weer te rijden. Ik durf het besef van mijn bangzijn niet onder woorden brengen. Kille, bittere geuren stijgen op uit de grond. Als hij mij voorbij fietst wil ik hem telkens met gedempte stem toeroepen; eindelijk bepaalt alles zich bij onverstaanbare, dwaze gebaren. Hij zit kaarsrecht, de twee handen aan het stuur, en met langzame, mijmerende vaart blijft die onvergetelijke rit voortduren. Er is niets te hooren dan de fluistering van de wielen tegen het gehard aarden wegelken. Uit angst van gezien te worden ben ik languit in het dauwnat gras gaan liggen en onafgebroken houd ik het huis in het oog. De frissche nacht dringt door mijn kleeren en wekt een weemoedig verbazen in mij. Zooveel kwelgedachten gaan mij door het hoofd en ik denk soms aan dingen, die reeds lang geleden gebeurd zijn, die ik totaal vergeten waande. Ondertusschen, in bedwelmende vaart, dwaalt de rustige rijder door de dreef; ik kan hem niet tegenhouden; hij begrijpt me niet en hij slaat geen acht op wat ik doe om hem te vangen.

Bij wijlen begin ik er aan te twijfelen of ik wel wakker ben, of alles werkelijk voor mijn oogen gebeurt. Als hij mij nadert spring ik

recht; met open armen versper ik de weg. Hij is nog een paar meters van mij af. Zijn vranke oogen staan fonkelend in zijn wit gezicht. Hij staart mij aan, en als ik me niet vergis is zijn gelaat beschreid. Het wiel raakt mij aan en duwt me met een domme, vooze stoot omver. Als een wegilende schim is hij nu weer harder doorgefietst, onverwinbaar-zeker en geheimzinnig van verdriet.

Morgen verlaat hij mij, voor hoevele maanden? Het zijn nu zijn laatste zorgeloze uren, waaraan hij sleurt en doet om ze te rekken, om ze, in zijn verbeelding, een paar seconden langer te doen duren. Heen en weer, altijd opnieuw, met een regelmaat om er het hoofd bij te verliezen, doet hij voort.

Achter de huizen rijst een koperkleurige maan omhoog. En plots, uit de boschdiepte te voorschijn, kwispelt onze hond mij tegemoet en springt me met zijn voorpooten tegen de borst. Kort daarna hoor ik oom Augustin in de duisternis op Silla fluiten; doch ik weerhoud het groote zachte beest, om niet alleen te zijn in de nacht, als Aloysius mij toch niet wil aanhooren.

III

Vierkantig en kaal staat het landhuis in de Novemberstorm. Behalve aan de huis- en slaapkamers zijn de vensterblinden gesloten. Indien er een geweschot moest ontbranden zouden de vertrekken nog niet verlost zijn van de dorre geniepigheid, die de muren vijanden van de mensen maakt.

Vandaag krijg ik mijn eerste vrije namiddag; indien ik een fabel van La Fontaine uit het hoofd naschrijf, zal ik vanavond aan het klad van een brief aan Aloysius mogen beginnen. Mijn cahier de devoirs ligt open op de schoorsteenmantel; tante Theodora staat op mijn werk te piekeren om er toch iets verkeerd in te vinden, waardoor ze haar belofte zou kunnen intrekken.

Al heerscht er buiten een echt hondenweder, toch zit ik plannen te smeden om onopgemerkt in het park te komen. De hoge glazen deuren, die op het bordes en aan de achterzijde van het huis uitgeven, zijn met de houten winterdeuren

dubbel dicht, zoodat het in de hall kelderdonker is; heel de dag brandt er een eenzame, triestige kaars. Ik moet dus de oude Martina in de keuken verschalken om langs het dienstdeurtje te ontsnappen.

De eerste de beste vrouwenmantel roof ik van de kapstok; warm en goed wikkel ik er mij in, mijn kop veilig weggedoken, zoodat ik door een spleetje naar buiten kijk. Gebukt sluip ik weg onder het venster van de huiskamer; ik ben naar de beek onderweg. Wanneer ik in de plassende regen sta heb ik misschien spijt van mijn avontuur; ik begin iets uit te denken om me-zelf ongelijk te geven, en toch blijf ik buiten om mijn ongedurigheid te verdubbelen. Onder de mantel krijg ik het gauw benauwd; mijn hoofd zoekt naar regen en wind; op een omzien dool ik als een zwervend blad door het landgoed en met de wegen houd ik geen rekening meer.

De beek voert afgebroken takken mee; het zijn als runentekens, die steeds verlegd worden en een andere, wisselende beteekenis krijgen. Ik heb geen bootjes gereed. Nu ik over de weide sta te turen, naar de verte vanwaar de wilde geur van de stervende natuur mij komt toegewaaid: alles heeft opgehouden een in-

tieme doezeling om zich heen te dragen, die er was toen ik met Aloysius de heimelijkheid der sprakeloze dingen als het ware ben komen indrinken. En ik spreek op deze eenzame plek zijn naam uit, alsof ik verwacht dat er een wonder zal geschieden.

De regen valt bij stroomen neer op het water, op het rottend gras, op de winderige struiken; de grond is glibberig onder de voeten, vooral nu ik, met schoenen aan, in de breede holsblokken van Martina tot hier ben gekomen.

Wanneer ik onopgemerkt kan binnensluipen (en met de gauwte draai ik mijn kletsnatte handen in een lauwe, klamme handdoek): ik voel me op eens zoo moe, door verveling en onvoldane begeerten beslopen worden. Lusteloos begeef ik me naar het salon. Ook hier zijn de vensterblinden dicht; het daglicht sijpelt flauwtjes door de spleten binnen, zoodat er een eigenaardige zichtbaarheid ontstaat wanneer ik een tijdje in het vertrek vertoef. Het is alsof ik alles rond mij heen op een afstand van eeuwen begrijp. De gordijnen, met bloemen en ooievaars geborduurd, - waar ik me graag in wikkel zoodat de lust mij bekruipt, in een ander lichaam dan het mijne te ademen: - de gordijnen zijn opgeborgen tot de komende lente.

Ik zit onder de tafel. In mijn zak vind ik nogmaals het ivoren naaldenkokertje van tante Henriëtte. Mijn haar is nat; ik blijf in elkaar gedrongen, de oogen toe. Buiten zweept de wind de regen bij wijlen tegen de vensterblinden; er is dan een geheimzinnig getokkel op het hout van de ramen, op de ruiten; het is als iets dat vraagt om binnen gelaten te worden, zoo doordringend dat het tot diep in de gangetjes die de houtwormen knagen kan worden gehoord.

- Wie zijt ge, daar? vraag ik zonder de oogen open te doen, terwijl ik met de genieprake naaldpunt in mijn bevende vingertoppen prik, tot er een kou en hitte tegelijk achter mijn ooren komt gevloeid, die me angstigwreed gelukkig maakt.

Wanneer ik in mij binnen poog te zien, weet ik al gauw dat daar enkel kàn gezien worden wat mijn beelden-scheppende geest me wil voortooveren. Nochtans ben ik niet ongevoelig voor gewone tastbare dingen. Tot ik me-zelf grillig afvraag: Elias, waarom hebt ge uw vingertoppen met een naald gefolterd? waarom steelt ge tante Henriëtte's naaldenkokertje? en waarom laat ge een ijsskoude, ivoren teerling tusschen uw kleergoed omlaagkribbelen, enkel

om door uw lichaam een huivering te gevoelen, zóó indringend-zoet om er in weenen van uit te breken? Ik heb wel eens beproefd dingen te teekenen zooals er mij door het hoofd warrelen; als ik nadien mijn krabbels bezie, zijn het een doodgewone kat, een bloempot of een schoen. En waarom kunnen mijn gedachten uren lang met me-zelf bezig zijn?

Ondertusschen ben ik opgestaan; een paar keeren wandel ik om de tafel. Uit mijn broekzak haal ik twee steentjes te voorschijn; ik sla ze met een droge, korte slag tegen elkaar en een miraculeus genstertje is er aan ontsprongen. In het kamerduister is het vergaan, als de gloeiende punt van een stift, die men in een droom ziet wegwijnen. Ik wrijf het steentje over mijn bezweet, strakgespannen voorhoofd, - een gesprankel van vuur heb ik *binnen* in mij meenen de herkennen.

- Aloysius, wil ik nog roepen; doch de kostelijke sylaben sterven op mijn weerlooze lippen.

Een poos zie ik hem, heelemaal klaarte en doorzichtig als een aartsengel, voor mij verschijnen. Die gespannenheid van voelen en denken is niet langer dan een paar seconden vol te houden. Ik heb mijn eigen verbeelding

als het ware overtroffen en nu kom ik ontlusterd in een bezwijming terecht.

* * *

In het studiecabinetje met de roode, glimmende empiremeubels, zit ik dagelijks onder voogdij van tante Theodora te werken. Het inktpotje staat midden droog zand, in een houten schoteltje; wanneer ik mijn pen in de inkt dop, - en ik neem er misschien te veel naar tante's zin, - of ik begin dadelijk weer te schrijven zonder mijn pen na het inkt nemen voorzichtigheidshalve te bezien: dan haal ik me de strengste verwijten op de hals. Wanneer mijn pen krast of spatjes maakt of ik ben onhandig met het vloeipapier, zoodat mijn geschrift schaduwen krijgt: dan slinken haar mondhoeken tot twee diepe groeven van misprijzen. Want als zij erg boos is, spreekt ze geen woord; ze lacht en tergt me ziek. Ik houd niet van tante Theodora, en ik ben blij als de hovenier of de boschwachter dingen komen vertellen waar ze heel kwaad om wordt. Hoewel ik dagelijks omgang met haar heb, boeit zij me minder dan de zooveel jongere tante Henriëtte, die mij onwaarschijnlijk-erg genegen is. Deze tante is opvallend ouderwetsch gekleed, bijna slordig

en met bedroevende onverschilligheid; als een verwelkende, slappe bloem, heeft ze zonderlinge momenten van schoonheid. Zij kan driftige, onrechtvaardige uitvallen doen; haar opgewondenheid is de som van een machteloze wellust en ik vind het tragisch-heerlijk wanneer ze, zonder van haar stoel op te staan, zonder één enkel gebaar met de handen te maken, de aanwezigen iets van ruwe windrukken doet gevoelen. Ongenaakbaar woont zij midden ons, met heimwee naar onmogelijk-mooie dingen vervuld. Bij wijlen, wanneer ik in mijn vrije tijd door de kamers dwaal, vind ik haar in het salon met gesloten oogen en als levenloos op de canapé uitgestrekt liggen, onder een langwerpige schilderij, waar een toevroren water, boomen en avondrood staan op afgebeeld.

Terwijl ik in het cabinetje zwoeg en me verveel, mijn wijsvinger aan de sluw-geniepighe cijfers van het rekenboek, hoor ik tante Henriëtte in het aanpalend vertrek luidop deklameeren. Ik doe moeite om er iets van op te vangen; hoezeer ik er mij voor inspan: ik versta geen woord. Zij wandelt heen en weer; nu eens hoor ik haar stem dichtbij, klagend en slepend of schril en van zich afbijtend; een poos nadien moet ik scherp luisteren om enkele verre klan-

ken op te vangen. Het lijkt me, dat zij meerdere personages om beurte al sprekend imiteert, die elkaar met stijgende gramschap verbitteren, en eindelijk volgt er een losbarsting van onverantwoorde, schrik aanjagende kreten en gejammer.

In mijn eentje zit ik over tante Henriëtte na te denken. Mijne moeder heeft rustige, ietwat gezwollen, roode handen; wanneer ik hare handen bezie voel ik me steeds veilig en gelukkig. Maar de handen van tante Henriëtte zijn mooi gevormd, smal en soepel, en ze geuren naar zeep van amandelolie. En hoevele keeren heb ik hun kille hardheid ondervonden, wanneer ze om te stoeien in mijn nek knijpen. Ik kan het voor me-zelf maar niet uitleggen, waarom en wát er onherroepelijk gesloten aan haar is.

Wanneer ik, na mijn werk zorgvuldig te hebben afgemaakt, de huiskamer binnenkom om mijn les van aardrijkskunde te leeren, - dan treedt tante langzaam nader om een paar houtblokken op het vuur te leggen. Haar gouden horlogekettingetje hangt in een boog zachtjes te zwieren. Het horlogetje zit tusschen haar kraag, vast tegen haar hals gedrukt; ik herinner mij hoe aardig het aanvoelde eens dat ik het vasthouden mocht. Het was klein en warm als

een pas geroofd vogeleitje. Als ik mijn adem inhoud hoor ik het getiktak, daar, dichtbij mijn hoofd, door de stilte knagen.

Nog lang blijft tante naast mij in de vlammen staren, alsof ze tot duizend telt, mijmerend en met een kwade trek in de wenkbrauwen. Op de gekleurde landkaart van het boek valt de gouden klaarte. Buiten bruist de regen zonder verpoozen neer en de duisternis is gevallen.

* * *

De volgende dag krijg ik teekenles. Tante Henriëtte heeft een slakje meegebracht, dat ze boven op de gelige wereldbol plaatst. Het is een curieuse inval en ik moet er om lachen. Zij geeft een zachte klap tegen de met honderd berstjes geteekende bol, zoodat die sjirrend om zijn as wentelt met aan de noordpool het meedraaiend slakje.

- Vanmorgen heb ik het bij de beek gevonden, zegt tante: het ziet er aardig uit, nietwaar, Elias?

Plots ben ik stug van achterdocht. De wegeltjes naar de beek zijn in modderpoelen herschapen; het is bijna onmogelijk om zich op de glibberige grond staande te houden. Waarom is tante naar de beek gegaan? Wat

heeft zij er gezocht? Want om daar te komen moet men zich door de boschjes wringen, en dit kan zij toch moeilijk met haar breede, slepende kleeren.

Ik haal mijn teekengerei en een rol papier uit de kast, want bij uitzondering zal ik vandaag op een los blad werken om er Aloysius mede te verrassen. Als ik me omdraai staat tante met opgeheven hand over de aardbol gebogen. Ik begrijp haar bezwerende verrichtingen niet. Haar neusvleugels zijn ongemeen doorschijnend; het lijkt of zij een doordringende geur tracht op te snuiven, die volgens mij niet waar te nemen is. En zie: het slakje komt langzaam uit de windingen van zijn schelp te voorschijn; zijn karmijnen voelhorentjes tasten rond zonder iets te vinden. Niet langer kan ik mijn ongeduld bedwingen, en met een scherp gepunt potlood begin ik dadelijk te teekenen. Na een poos merk ik zelf de hardheid van mijn krabbels en het allerliefst-beminnelijke van een slakje-en-zijn-huisje is er heelemaal niet in te vinden.

Zou ik er in mijn brief aan Aloysius over schrijven, dat tante Henriëtte een slakje van 'onze' beek heeft meegebracht? Dat ik het voor hem nageteekend heb? Er is een achter-

docht in mij ontwaakt, waar ik de vreemde doordringendheid niet van zeggen kan. Voortaan moet ik op mijn hoede zijn, want de geheimen die diep in mij begraven liggen zijn misschien leesbaar voor iemand geworden. Wanneer ik er een poos later over nadenk, ben ik gerustgesteld: de boomen en het water kunnen mij niet verraden; elke stevige boot vindt haar weg naar een oneindig groote leegte, waar ik zelf nog niet komen kan. Ik zal nu zoo gauw mogelijk toch een boot maken, met de naam van Aloysius er voluit op geschreven.

Vóór mij staat de aardbol, met de verbleekte groene zeeën waar Aloysius van droomt; de wonderbare namen van baaien en schiereilanden kent hij uit het hoofd, en bij wijlen sluit hij de oogen om blindelings met zijn vinger een plekje aan te wijzen: 'hier wil ik komen', zegt hij fier: 'en hier, en hier'! Zijn hoogmoed is een beetje stug maar oprecht, zoodat ik in zulke oogenblikken mijn hart voel bonzen van bewondering voor hem. Zoo ver zal ik Aloysius niet kunnen volgen; met mijn gedachten zal ik bij hem zijn, met mijn wenschen, met mijn verbeelding en mijn verlangen.

Wanneer ik reeds drie slakjes geteekend heb, word ik op eens tante's afwezigheid gewaar:

onopgemerkt heeft ze mij verlaten. Ik ging haar juist iets zeggen; ik spring recht om de vluchteling in de hall te achtervolgen. De kaars staat op een tafeltje in een zilveren kandelaar te branden. De deur van het studiekamertje is achter mij dichtgevallen en ik kom in een grafdonkerte terecht, want de kaarsvlam begint me gedroomd te schijnen. Ik heb het gevoel, mijn verleden geheel te verliezen, in het huis dat voor levende mensen onbewoonbaar is. Het is koud. Tegen de muur gedrukt blijf ik luisteren naar iemand die er uit te voorschijn moet komen.

Eindelijk verneem ik tante's naderklinkende stem. Wat een vreemd geluid heeft ze gekregen; en weder bootst zij meerdere, elkaar antwoord gevende personages na: smeekende, ironisch striemende, klagende en jammerende kreten weerklinken in de hall. Zij heeft een af hangend breiwerk in de hand. Als grimmige wapenen glimmen de breinaalden; een lange verwarde draad sleept haar na over de grond. Met vermoeide statie, de armen afhangend langs het lichaam, schrijdt zij mijmerend tot bij de kaars, alwaar zij in de spiegel-met-vlekken kijkt. Zij zwijgt; ze zucht zelfs niet. Maar plotseling breekt zij uit in een wild gesnik. Na een poos

herneemt zij een stamelende rede, de oogen gesloten en de handen opgeheven als een gelukkig lijdende martelares.

Langzaam verwijdert zij zich, de draad als een symbool van zware onheilen achter zich naslepend. Daarna hoor ik, in de verte, haar spreken in zacht jubelend zingen overgaan.

* * *

Vanavond brandt er een porceleinen olielamp op de tafel. Grootmoeder is als het ware uit de eerbiedwaardigheid van haar leunstoel losgeweekt; wij zitten met spanning op een bijna feestelijke gebeurtenis te wachten. Tante Henriëtte heeft een blad papier aan de muur vastgeprikt, en met een voorzichtig in O.I.-inkt gedoopt penseel schrijft ze de fijne omtreklijn van grootmoeder's schaduwbeeld, dat onfeilbaar gelijkend op het glanzend blad valt. Wij zitten aandachtig toe te kijken, en zelfs Martina is er uit de keuken voor gekomen. Niemand durft een woord laten vallen, uit schrik dat tante Henriëtte's hand zou aarzelen; met een spits, likkend penseeltje bemijmert ze de contouren van het beeld, dat een onweerstreefbare sibylle lijkt. De avond gaat er stilletjes mee om. Ik moet een moeilijke, lange les leren, en

wanneer ik ook eens naar de teekening wil kijken, ontvang ik een streng vermaan van tante Theodora, die me geen oogenblik uit het oog verliest.

Als het portret voltooid is kunnen wij de ragfijne tipjes van grootmoeder's kanten bef herkennen, en de kantig geslepen knoopjes aan haar kleed zijn zorgvuldig nageteekend.

Het trukje is naïef en ik ben onvoorzichtig genoeg om aan mijn meening lucht te durven geven. De aandachtige kring wijkt open, alsof ik met een tooversleutel een machtig slot opengedwongen had. Er wordt mij aan het oor gefluisterd: 'dat ik aan eerbied te kort schiet, want voorzeker heb ik grootmoeder met mijn opmerking diep pijn gedaan.' Maar in het zwartste hoekje van mijn geweten triompheert mijn eerlijke overtuiging: ik heb dubbel en dwars gelijk. Toch komen er dikke, dralende tranen in mijn oogen wiegelen, zoodat mijn gezicht beneveld is; ik zie nu grauwe gestalten met gebroken houdingen om mij heen verschuiven. De zin van het gepraat is me ontgaan. De aanwezigen zijn binst deze luttele oogenblikken van plaats veranderd.

Vóór het zorgvuldig op een groene map opengevouwen postpapier, het hoofd gebogen,

zit ik met de ivoren, onhandelbare penhouder in de hand. Als ik mijn oogleden durfde bewegen, zouden mijn tranen neerstorten; zwaar en los bibberen en branden ze op mijn oogranden; ik heb er niet het minste bedwang meer over. Ik moet dus wachten tot ze vanzelf opdrogen, wil ik niet een vernedering ondergaan door openlijk mijn zwakheid te toonen.

Nu geloof ik geen steek meer van hetgeen ik van mijn klad afschrijf; geheel andere, schrijnende gruwelwoorden zou ik willen gebruiken, kreten van ik weet niet welke gescherpte, bittere kracht, om me te verlossen van een ondraaglijk gevoel van verdrukking. Slordig en lusteloos ben ik bezig, eerst uitermate traag en eindelijk ontstellend vlug, zoodat mijn letters nauwelijks die naam verdienen; aan het einde van elke regel krabbel ik de steeds dichter ineengedrongen woorden in een neerzwaaiend boogje neer, en aan het begin gebruik ik overdreven groote, breeduit geschreven letters.

Grootmoeder is naar haar slaapkamer gegaan; mijne moeder en tante Henriëtte hebben ons verlaten, zoodat ik alleen met tante Theodora achterblijf. Terwijl ik aan mijn brief te knoeien zit, staat zij de pendule op te winden. Het vuur dooft uit in de haard. De wind huilt

niet meer in de schoorsteen. Het is koud en stil in huis. Het moet reeds laat zijn en het lijkt of dat aan de muren gewaar te worden is.

Als ik eindelijk in bed lig ben ik gauw ingeslapen.

Even gemakkelijk schiet ik wakker; toch houd ik de oogen dicht; ik durf niet zien wie er op mijn kamer rondsluip. Aan het voeteneind worden de dekens opgelicht en er is iemand bezig met mijn koude voeten in iets, dat als bont aanvoelt, te wikkelen. Ik blijf stijf liggen. Mijn spieren zijn tot het uiterste gespannen. Weldra verbeeld ik me, dat mijn voeten in een onverwrikbaar blok vastgeklemd zitten, waar ik ze nooit uit los kan woelen.

Wanneer ik voorzichtig, met een half geopend oog durf zien, zooals men het tijdens een hevige bliksemvraag durft wagen, is er niets te verkennen; de dekens liggen warm en zwaar en de deur is onverbiddelijk gesloten.

* * *

Terwijl wij de mis in de dorpskerk bijwonen, is de koetsier onderweg om tante Zénobie en haar dochtertje Hermine, ergens aan een verafgelegen buurtspoorweg, af te halen. In de kerk zit ik naast tante Henriëtte. Haar

lippen prevelen geen gebeden en de menschen zouden kunnen denken dat zij sliep. Doch bij poozen, als de wind langs de ramen zoeft, en er worden nadien als kleine stukjes glas tegen de ruiten gestrooid: dan zie ik haar een schuwe blik om zich heen werpen. Ik doe onvoorziens een belangrijke ontdekking: haar oogen baden in glinsterende tranen; wanneer zij de oogen sluit heeft ze nog juist de tijd om het aangezicht achter haar kerkboek te verbergen. Zij zit houterig op haar stoel geknield, in een vermoeiende kaarsrechte houding, die niet vermoeden laat welke wreede nadenkendheid haar gemoed verscheurt.

Na de kerkdienst moeten wij een heele afstand te voet afleggen om het landgoed te bereiken. In een half uur tijds is er een verbazend sterke wind opgestoken, zoodat wij ons met moeite kunnen staande houden. Vooral waar bezijden de kasteeldreef, tusschen twee dennenboschjes in, een open akker ligt, hebben wij het hard te verduren; wij leunen letterlijk tegen de vlagen aan. Maar volgt er plotseling een windstilte, dan verliezen wij het evenwicht en strompelen ongelukkig voort. In de kruinen kreunt het vliegend gieren; er is bij wijlen zooveel lawaai om ons heen, dat we elkaar bijna

niet verstaan als we spreken. De klanken worden van onze lippen weggevaagd en tante geeft me door gebaren te kennen: 'dat haar de adem afgesneden wordt.' Daarna doet ze mij weer teeken. Zoo gauw mogelijk zoeken wij achter een oude, dikke eikenboom beschutting voor de grommende Novemberstorm.

Ik verzet geen voet meer, zonder daartoe van tante een wenk te ontvangen. Ik ben beladen met het regenscherf en de kerkboeken. Tusschen twee windvlagen in wil tante van de eene boom naar de ander vluchten. Zij beeft van machteloze woede; die opwindende krachtverspilling is niet vol te houden, en wij blijven langer dan noodig is achter elke boomstam weggedoken.

Plots begint er een gedraai om ons heen; wij staan midden in een groote, wervelende cirkel van stof, tuimelende takjes en bladeren gevangen; mijn regenscherf wordt opengerukt en een eind meegesleurd. Onnadenkend snel ik hem achterna. Ik boom tegen de wind in; dan word ik naar rechts weggeduwd en een oogenblik heb ik het gevoel op een dol draaiend rad mijn evenwicht te verliezen. Gedwongen verander ik van koers; in één tel voel ik me weggeslingerd worden in een blanke ledigheid, waar

mijn voeten geen houvast onder zich kunnen vinden.

Een gerommel, als van verschuivende, met messen en borden beladen tafels, dondert door de lucht. Een schok heeft de aarde doen beven. Hulpeloos lig ik op de rand van een grachtje neergesmaakt; de eerste oogenblikken zie ik niets dan een warrelende stofwolk, die over mij heen snort. Met vreeselijk gekraak is er een boom ontworteld, en weer andere boomen in zijn val vernielend, ligt hij nu dwars over de wagensporen in de dreef.

- Tante Henriëtte, schreeuw ik als een bezetene: tante Henriëtte...

Ik krijg geen antwoord. Ik vind haar tegen een eik geleund, haar bontmanteltje vol poederdroge aarde. Zij is wonderbaar gekalmeerd. Uit haar mond vloeit een streepje bloed en zij glimlacht naar mij, zoet en gelaten.

Een poos staan we in sprakelooze omarming. Het begint plots te regenen en een ware zondvloed stort op ons neer; de wind heeft zijn razend geweld verloren, zoodat wij uitgeput, zonder nog om iets te geven, in de plassende regen blijven dralen. In mijn nek tasten tante's gehandschoende vingers, nat en koud.

- Elias, fluistert ze tegen mijn voorhoofd: nu hebben wij tijd genoeg.

* * *

Door het venster kan men de ontwortelde boom zien liggen. Grootmoeder en tante Theodora staan geduldig naar een teken van leven uit te zien, wanneer de hinkende schimmel in de verte door de versperring tot staan wordt gebracht. Maar veilig en droog blijft tante Zénobie in het rijtuig op het einde van de bui wachten. De koetsier is van de bok gesprongen en drentelt om de koets; hij heeft een deken over de rug van het paard geworpen en hij schijnt zich dit oponthoud niet aan te trekken. Op het bordes liggen de resten van versplinterde dakleien; nu de storm geluwd is wordt het zóó stil, dat onze kleederen, als het ware met stilte doordrenkt, het met al zijn poriën luisterend lichaam benauwen.

Eindelijk zien wij tante Zénobie en Hermine uitstappen en zich in de richting van het landhuis begeven, terwijl de koets rechtsomkeert maakt om langs een omweg tante's reisgoed te bezorgen.

Wanneer zij langs het dienstdeurtje binnenkomen, en tante Zénobie is aanstonds in een

nerveus gesprek gewikkeld: zonder zich van iemand iets aan te trekken, komt Hermine met geroep in huis gevallen. Vlug ben ik mij in het salon gaan verbergen, waar een dun draadje licht door de spleten van de vensterblinden binnendruilt.

- Elias, Ee-lie-aas, roept Hermine.

Er zijn zoovele deuren, hoeken en kanten, ingebouwde kasten en verloren plaatsjes in het landhuis, waar een genieperd zich in versteken kan; ik hoor haar zoekend heen en weer draven alvorens zij het salon binnenstormt. Roerloos zit ik op de sofa, de oogen toe, de armen op de borst gekruist om het bonzen van mijn hart te onderdrukken. Van opwinding staat Hermine op de vloer te stampen. Zij komt vlakbij, in haar stijf, ruischend kleedje. Haar koude vingers bespelen mijn gloeiend voorhoofd, kittelend en plezierig. Zij heft mijn armen op, die ik als een ledepop weer vallen laat. Onverwachts komen haar vochtige lippen aan mijn oorrand lispelen; zij schudt me dooreen; zij knijpt me vurig en breed in de wang; ze geeft me onweerstaanbaar triomphant een klinkende, heete oorvijg.

Roerloos blijf ik zitten. Dan begint ze hardvingerig mijn oogen open te duwen.
Zij licht

me eindelijk heelemaal uit de sofa op; struikelend sleept ze mij over de grond en laat me daar hulpeloos uitgestrekt liggen. Uit mijn borstzak is een potloodstompje gevallen. Met kattedgauwte heeft zij het opgeraapt en met nijdige trekken, waarin haar ontketende hartstocht te voelen is, teekent ze een flink opgedraaid snorretje boven mijn van pijn trillende lip.

* * *

Na de noen sluip ik met Hermine naar het salon. Zij heeft de kaars uit de hall meegenomen, zoodat wij nu gezellig in ons eentje kunnen zitten vertellen. Het is koud en klam in het groot, rechthoekig vertrek en bij wijlen vaart er een rilling door ons lichaam, om mee te lachen, en onze woorden vervagen wel eens in een onbedwingbaar gegeeuw.

Onder de tafel zitten wij dicht bijeen. Terwijl we knusjes droomen, - ik weet niet waarom ze het doet, - begint Hermine mijn schoenen los te maken, trekt ze uit en gooit ze waar ze vallen willen. Op een oogwenk danst zij op haar kousen rond. En als ik van onder de tafel te voorschijn kruip. voel ik zelf hoe heerlijk het is om op kousen rond te wandelen, in dit

vreemd vertrek waar de meubels hun winterslaap doen.

Ik heb haar van tante Henriëtte verteld, hoe zij dagen achtereen, heele scènes uit Mary Stuart deklameerend, het huis rondwaalde als een slaapwandelaarster. Onder het vertellen word ik gewaar, dat ik mijn verhaal met romantische bijzonderheden aandik, waar Hermine van de eene verbazing in de andere door valt.

Mijn rechter hand ligt in de hare; in mijn linker de kandelaar met de druipende kaars, voert Hermine mij mee tot bij de antieke commode. Onder de pendule haalt zij een sleuteltje vandaan, steekt het haperend van ongeduld in het uitgesleten slot, trekt de schuif open, - en heerlijk voor ons opent zich het onbekende. Eigenlijk versta ik niet wat mijn oogen aanschouwen: in de schuif rust op een prachtig, met kraaltjes versierd kussentje, een platte schildpaddoos, midden in een verwelkt bloemenkransken.

Hermine opent de doos. Er liggen een drietal brieven in bewaard; aan de binnenzijde, tegen het met zilver omrande deksel, zit het verbleekt portret van een jonge man met een hooge hoed in de hand. Mijn nichtje drukt de brieven tegen haar kleine wipneus en snuift er gulzig de mufte

geur van op. Samen duwen wij de schuif weer dicht. De kaars is omgevallen en gedoofd, en nu moeten wij in de volslagen duisternis onze schoenen zoeken. En terwijl wij zoo bezig zijn, fluistert Hermine het overschoon geheim aan mijn oor, waarvan ik eerst jaren later de zin zal verstaan: 'dat zij weet op welke dag van het jaar, er rond de schildpaddoos, - een nieuwe bloemenkrans wordt gelegd.'

IV

Aloysius brengt ons het doorslechte nieuws: dat hij voor het examen gezakt is. Hij speelt de onverschillige en met uitdagende loomheid zet hij de voeten op de trappen van het bordes. Zijn muts heeft hij in het rijtuig achtergelaten, zijn open jas wappert in de wind; het is alsof hij onverrichter zake van een eiland thuiskomt.

Onmiddellijk wordt hij door tante Theodora ondervraagd. Samen verdwijnen zij in het leerkamertje, waar hem zijn middagmaal wordt opgediend als aan een gevangene.

Aloysius leert moeilijk; heen en weer stappend heb ik hem zijn lessen weten opdreunen; hij legt geen belangstelling voor fijne, mooie dingen aan de dag; hij teekent niet, leest noch zingt. Hij is een ontdekker van zalige plekjes natuur, waar hij me heen voert als een ingekeerde wildeman, met een ernst die de aanbidding evenaart. Hij zou zelf, van nu-af-aan en voor hem alleen, een huis willen bouwen midden in de bosschen en iedereen vaarwel zeggen. Doch

het zijn de vogels niet, noch de grillige nerven van een boomblad, de varenweelde, de keverkens op de grond, noch de kleuren en de wolken aan de lucht die hem boeien en bekoren. Hij zoekt de onovertrefbare afzondering, en wanneer hij daar van spreekt word ik een broeiende woeligheid aan hem gewaar, waar ik mijn eigen ongedurigheid met behagen door gekoesterd voel.

Onopgemerkt heb ik reeds aan de deur van het studiecabinetje staan luisteren; zelfs het geruisch van zijn aanwezigheid is aan het tochtend sleutelgat niet gewaar te worden. Eerst wijjk zachtjes naar binnen fluiten om hem welkom te wensen; doch bijtijds flitst het door mijn hoofd: indien tante bij hem mocht gezeten zijn zou zij hem wel zeker voor mijn stoutmoedigheid doen boeten. Dus moet ik geduld hebben tot het avond wordt en wij elkaar op de slaapkamer zullen wedervinden.

Ik verwacht veel van onze ontmoeting en het moet nauwelijks gezegd worden wat daar de reden van is. Ruim drie maanden lang is Aloysius weg geweest; hij zal heel wat nieuws over het instituut te vertellen hebben, waar hij zulke bittere, zwaarmoedige verhalen kan van doen. Verstrooid knoei ik met mijn postzegels.

Er heerscht een veilige warmte in de huiskamer, die alles onverschillig afwijst wat niet binnen deze muren ademt en leeft. Tot wij slapen gaan zit Aloysius in het onverwarmd studeervertrekje opgesloten. Wanneer de avondlamp ontstoken wordt, is tante Theodora naast mij aan tafel gezeten; ik geeuw om te laten merken hoezeer vermoeid ik ben en naar bed verlang. Doch zij glimlacht fijntjes omdat ik bespottelijk mijn bedoelingen laat blijken, die haar met leedvermaak vervullen.

Vanmorgen heeft ze twee hoededoozen van de zolder gehaald; met kwezelachtige traagheid begint ze nu het gevoelied glazen tooisel voor de kerstboom uit te pakken. Misschien is haar verwondering voor al die tooverachtige dingen geveinsd en schept haar blik uit louter gierige hebzucht behagen in deze suffe, kinderachtige bezigheid. Daarom kan ik niet aan de lust weerstaan, haar met een even kwaadaardig glimlachje te bedenken, wanneer ze mij tersluiks met looze aandacht in het oog houdt. Elke schitterende piek wordt voorzichtig uit een rose papiertje gewikkeld, waar oranjeappels in verpakt zijn geweest. Een geritsel is voortdurend aan haar handen, alsof ze tusschen verdroogd herfstgebladerte dwalende zijn. Wan-

neer ieder voorwerp gekeurd is wordt er weer een papiertje met goud druksel omheen gefrommeld, en één-voor-één zullen ze in de ruime hoededoozen verdwijnen, waarin het stil en zalig slapen is.

Op de kerktoren, in de verte, hoor ik het uur met luie tellen slaan. Wij leven in deze kamer, zoo afgezonderd van de wereld, zoo trots en guur. Hermine is in slaap gevallen; haar rokjes zijn opgeslagen en in de donkere kamerhoek schemeren haar bloote beenen, die nu onmogelijk lang schijnen.

* * *

Wanneer ik boven kom ligt Aloysius onder de dekens weggestopt. Eigenlijk had ik gehoopt hem wakker te vinden, met een uitroep van verheugenis op de lippen. Een beetje verloren door zijn onverschillig onthaal sta ik rond te draaien in de bijtende slaapkamerkou; als een veroordeelde ontkleed ik me, zonder gevoel in atmen en beenen, zonder te weten wat ik doe.

Met een ruk heeft Aloysius zich naar mij omgekeerd. Pas heb ik het kaarslicht uitgeblazen. Evenzoo gauw verneem ik zijn stem en ik voel een huivering door mijn lichaam gaan.

- Elias, spreekt hij zacht: Elias, ik heb een

brief van u bewaard. Ik draag hem onder mijn nachtgoed; maar ik ken hem uit het hoofd.

Ik antwoord: dat ik reeds zooveel brieven geschreven heb; de een is van niet meer belang dan de ander. Erg ontstemd over zijn manier van handelen jegens mij, zonder het daarom zoo erg te willen doen, spreek ik scherp van mij af.

- Luister, zegt hij na een poos: ge zijt nog dikwijls alleen naar de beek geweest? Goed. Wij zijn er samen immers honderd keeren naartoe gegaan. Doch mijn naam hadt ge niet op de bootjes mogen schrijven, als ik toch niet hier was; dat hebben wij vroeger nooit gedaan.

Ongeduldig zeg ik hem terug: dat ik hetzelfde recht heb als hij om een bootje op het water te zetten. Ik heb ze steeds voor u gemaakt, voeg ik er aan toe, opdat ze stevig in elkaar zouden zitten; mijn beste schrijfpapier heb ik er aan vermorst, en wat al uitvluchten heb ik moeten verzinnen als mijn cahier niet meer volledig al zijn bladen telde.

Na een poos stilzwijgen meen ik een verpletterend argument tegen hem uit te spelen.

- Voor iedereen heb ik ons geheim trouw bewaard, omdat gij van heel die geschiedenis een geheim hebt willen maken, slinger ik hem uitdagend naar het hoofd.

- Het geheim kan me niet schelen, antwoordt hij bedaard. Van hier uit kan ik geen teeken van leven geven, als ik er immers niet ben; dáár gaat het thans om, zegt hij bedroefd.

Als een plots toegebrachte stoot ontvang ik de volle maat van mijn schuldbesef. Wat hij echter niet schijnt te vermoeden: voor mij-zelf heb ik vroeger meer dan eens bootjes op het water weggezonden, met een zorg en een aandachtige bedrevenheid-van-handen waar ik de helder uitgesproken waarheid niet van zeggen kan. Iedere keer was het als zonder mijn tussenkomst geschied: ik liet het bootje los, het werd van mijn persoonlijke onrust afgesneden, het behoorde plotseling aan een vreemde macht die er een duistere bestemming zou aan geven. Ik hield me aan de scheefgezakte knotwilgen vast en lang bleef ik in die moeilijke houding het bootje nastaren, met een bepaald verlangen vervuld, dat veeleer een vreemd verdriet kon gelijken.

Aloysius blijft stilliggen; hij is niet boos op me. Toch heeft hij zeer dubbelzinnige woorden gesproken, die ik lig te ontrafelen met gespitste verstandelijkheid. Wie heb ik een teeken van hem gestuurd, toen hij niet hier aanwezig was? Staat er gedurig iemand op hem te wachten

aan de kronkelingen van het water; heeft hij afspraken met een verborgen levend wezen? De meisjes? De rondedans om het vuur? Hoelang is dit alles geleden! Ik sta op het punt contact met hem te verliezen of in zijn geheimste betrachtingen binnen te dringen.

- Waarom zou ik u niet voort blijven helpen zoals vroeger? zeg ik ontwijkend en om Aloysius aan de klap te houden.

Nu weigert hij iets van zijn persoonlijke waardigheid prijs te geven. Hij zwijgt. Zwaar en onoplosbaar als de nacht verdedigt hij zich. Hij zal niet kunnen slapen.

* * *

's Morgens ligt het landgoed besneeuwd. Reeds vroeg is Aloysius uit de veeren; in zijn plaats zou ik blijven liggen tot tante Theodora mij er met geweld kwam uitzetten; hoe vroeger beneden, des te eerder wordt hij in het studiecabinetje opgesloten. Wel zeker zal hij een stapel pakpapier gereed vinden liggen, zoo van dit grof dat geurt naar koffie en andere koloniale waren. Want om er straf op te schrijven is het slechtste nog te goed; het zou waarlijk zonde zijn er mooie cahierbladen aan te verkwisten. Aloysius schijnt bij zichzelf te zeggen: 'een dag

heeft zooveel uren; ik schrijf en ondertusschen denk ik vrij wat me goeddunkt; probeer me dat te beletten.' Hij beheerscht zich volkomen, zooals het iemand van zijn allure betaamt; hij komt niet onverhoeds in verzet zooals ik. Gelijk hij een harde klap vlak in het gezicht ontvangt, zonder zich terug te trekken of zich met zijn arm te beschermen: zóó tergt hij de hardvochtige, heimelijk bedaarde tante Theodora, eenvoudig met voor de deur van het cabinetje op haar te wachten. Als ze verschijnt zegt hij onverschillig: 'ik ben gereed'. In zijn hart lacht hij grimmig: 'slok mij op, als ge durft'. Hij is geheel en al staal, hard en onbuigzaam.

Nu het geheim van ons avontuur met de bootjes van geen belang meer is, slaat mijn verbeelding eerst goed en wel op hol. Zeker is er de laatste tijd een inzinking te bespeuren in Aloysius' studievlijt, en hoe die zoo onverwacht gekomen is, nu hij veeleer op dreef scheen, is mij een raadsel. Allerlei gedachten-associaties schieten wakker in mijn brein en mijn aangeboren nieuwsgierigheid is er zeer door geprikkeld; ook omdat er wel degelijk iets met het bootjesspel gemoeid was, waar hij me nooit een verklaring heeft van gegeven.

Gelukkig is Hermine op het landgoed, anders

zou het een eentonige vakantie worden. Zij vindt het erg prettig, nu haar broer opgesloten zit, met mij alleen te zijn. Wij kleeden ons warm aan en trekken naar de schuur.

Op haar dikke haarvlechten blijft de sneeuw liggen, als suiker op broodjes; zij houdt het gezicht naar de grauwe winterhemel gekeerd om de vlokken in haar open, wachtende mond op te vangen. De gansche lucht is vol wriemelend, grijsig leven. Wij lopen langzaam voort tusschen de slapende, winterstille boomen. Zoolang wij in de dreef blijven, kan Aloysius ons zien gaan; misschien wil hij ons niet eens achternakijken en zit hij reeds over zijn strafwerk gebogen. Ik draai me om, en achteruit stappend fluit ik op mijn hardst. Aan het venster verwacht ik zijn gezicht. Een poos blijf ik staan. Hermine roept op mij, van uit het berkenboschje. Geen teken van leven is aan de ruiten te bespeuren. Dan loop ik snel voort en verdwijn op een smal, kronkelend paadje, tusschen het kreupelhout.

Door een achterpoortje krijgen wij toegang tot het gebouw. Er is niemand omtrent; de buitenmuren zijn met fijne, mosachtige schimmel bedonsd en langs de voorzijde loopt een aardeweg met wagensporen naar het dorp.

Afgevallen bladeren zijn hier op een hoop geschud; er staat een ton bevroren water; het bosch is uitgestorven.

De amberen geur van stroo en zakken koorn, hout en poederdroge aardappelen zweeft door de schuur. Wij klauteren een ladder op, naar de schelf. Zware, onhandelbare dingen waar wij tegen aan lopen, het geritsel van licht aan het versleten rieten dak en het geluid van onze stappen verdiepen de ernst van onze onderzoekingstocht.

Hermine heeft een stok gevonden; driftig slaat zij er mee op de ruischende bundels stroo. Met zulke uitgelatenheid gaat ze te keer, dat ik bang voor haar word en me niet in haar nabijheid durf wagen. Haar hoog gillend stemmetje roept mij naar zich toe, terwijl ze haar stok op en neer laat gaan: 'Elias, lieve Elias'. Op een gegeven oogenblik stoot ze tegen een openslaand poortvenster en tuimelt naar buiten. De sneeuw warrelt binnen. Ik durf niet zien waar ze ligt, want het ergste zal met haar gebeurd zijn. Van ontzetting blijft mijn kreet in de keel gesmoord; ik heb het gevoel in mijn beklemming te zullen stikken. Al gauw verschijnt ze weer naast mij, haar mantel vol poederachtige sneeuw; lachend en als stom-

dronken strompelt ze mij voorbij. En vóór ik haar kan tegenhouden, is zij weer door het venster naar buiten gesprongen.

Hermine schijnt niet te dulden dat ik haar ingevingen zou begrijpen; ik moet me weerloos aan haar verbeelding onderwerpen. Misschien wreekt ze haar eigen lusteloze onvoldaanheid op mij, om me verraderlijk te kunnen betooveren; zij wil me, liefkozend, naar believeen pijn kunnen doen om me, pijn doende, heelemaal te overweldigen met vreemde, hallucinante teederheid.

Ik geraak bangelijk opgewonden en wanneer Hermine voor de derde keer naar boven komt, spring ik op haar toe en grijp haar vast om die dwaze waaghalzerij te doen ophouden. Zij is wel zoo sterk als ik, wij wankelen een poos op het randje van de vensterdorpel; tot wij het evenwicht verliezen en, elkaar omarmend, samen naar beneden vallen. Onder het vallen durf ik niet zien; wij leggen een afstand van duizend uren af, terwijl we elkaar stevig omklemd houden. Eindelijk komen wij op een bruisende, veerende massa terecht en worden schuin weggeworpen op een koud, hard vlak. Dan eerst durf ik een blik in het ronde werpen; ik ruk me los en opgeschrikt

snel ik weg tusschen de ijzerstugge boomen.

De fleemende stem van Hermine roept mij nog steeds hetzelfde kwellend dwaze: ‘Elias, lieve Elias’ achterna. Ik verwijder mij meer en meer van het buitengewone, in de gestrengheid van het wintersche landschap, waar de bezinning op de verbeelding kalmeerender overhand krijgt.

Thuis ontmoet ik Aloysius in de gang. Werktuiglijk blijven wij samen voor hetzelfde venster naar buiten turen. Zijn vingers zijn met inkt besmeurd; ik durf zijn vingers niet langer dan een paar tellen bezien. Zijn blouse heeft een andere geur dan de mijne; hij kruist de armen en laat ze op de vensterbank rusten.

Eindelijk zegt hij gewoon: ‘Ik ga mijn handen wasschen’. Ik volg hem naar het schotelhuis. Hij neemt een kluitje zeep aan de vingers en pompt. Daarna grijp ik de pomparm en geef onophoudelijk, overvloedig water. Wanneer hij de handdoek reeds genomen heeft, vat ik nog een tip om hem de handdoek bij te brengen. Hij opent de deur om weg te gaan; ik raak, na hem, dwaas en onhandig de deurklink aan. Hij snelt de trappen op, naar onze slaapkamer. Ik blijf hem beneden, op de mat, nastaren. Nu hoor ik nog enkel het gekis van vleesch in de

pan, in de keuken. Nog een poos sta ik op hem te wachten. Hij keert niet terug.

* * *

Oom Augustin heeft reeds hard aan zijn kerstboom gewerkt. Uit de stad bracht hij kaarsjes en surprises aan; hij heeft een eigen kerstboom, want ook een eigen manier om zijn boom te versieren, waar tante Theodora niet akkoord mee gaat. 'Zijn' boom zal de grootste bijval hebben; is tante's boom eigenlijk de officieele, prachtig opgedirkt met zilveren appels, sterren en pieken, overstrooid met aan alle kanten glinsterende splinterkens, met een cristallijnen rag doorhuiverd en omweven, - oom Augustin heeft aan plezierige verrassingen gedacht, aan snoep en koddige snuisterijen. Staat de boom van tante reeds drie volle dagen te pronk: oom Augustin begint eerst op Kerstmorgen zijn werk van ieder jaar. Hij meent dat een kerstboom niet langer dan één avond mag blijven staan, anders is het wondere er van af. Niet zoo gauw zijn de kaarsjes opgebrand, de cadeautjes er van geplukt, of de heele boel kan hem geen zier meer schelen.

Hij staat op een stoel, zijn baardig gezicht dicht tegen de stekelige takkenruigte, want hij

is een beetje bijziende. Zijn gelaat is steenrood, purper dooraderd en dof van vel, alsof er een dun laagje stof over geblazen lag; zijn haar plakt dun en glad, als geschilderd op zijn schedel. Zijn trage handen zijn onvergetelijk, geweldig en onsympathiek, met een lange nagel aan de pinkvinger. Zijn handen, met hun dikke, taaie huid en koordachtige, verkalkende aders: ze doen mij steeds aan gesmolten ossevet denken. Ik ken oom Augustin maar oppervlakkig; misschien heb ik me, onder invloed van geschrei en veel ander sentimenteel vertoon om zijn gedrag jegens tante Zénobie, een verkeerd gedacht van hem gevormd. Een mengsel van zweet- en tabaksgeur is aan hem; ook een kruimige, grove eerlijkheid wordt men aan geheel zijn wezen gewaar. Wanneer ik naast hem sta, en ik mag de kaarsjes aanreiken, verbaast het me hoe eenvoudig vriendelijk hij af en toe een woord tegen mij spreekt. Ik beklaag het me niet, de heele morgen bij hem te hebben doorgebracht. 's Avonds, tijdens het feestmaal, zit tante Henriëtte niet met ons aan tafel; tante is ziek; vanmorgen is zij niet naar de mis kunnen gaan. Zij is ongenaakbaar als vuur.

Het feestmaal op zich zelf boezemt me weinig belang in; ik houd niet van gebraden gans en

andere uitzonderlijke gerechten; alleen de pudding is magnifiek. Wanneer de tafelknecht en de hovenier de reuzenschotel op een met kransen versierde draagberrie binnenbrengen, springen wij recht en zingen een lustig lied. De pudding is waarachtig een monument, hoog en breed, met suiker en rozen, marsepeinen paddestoelen, gekonfijt fruit en met een kantwerk van room overspoten. Het is een ware opeenstapeling van lekkernijen, een kunstig werkje waar een bedreven banketbakker speciaal naar het landgoed voor gekomen is. Aan alle zijden steken vlaggetjes, door tante Henriëtte met tekeningetjes bekrabbeld; het is zonde het pronkjuweel met de taartschepper te bewerken en het meesterstuk te vernielen. Alvorens daarmee te beginnen wandelen wij, met onze servet zwaaiend, zingend de kamer rond. Allen grootmoeder is blijven zitten. Zij knikt ons vriendelijk toe, als een oude sprookjesprinses, het gelaat gedroomd-rose aan haar zwart satijnen kleed. Leopold, Albertus en Hermine huppelen elkander na. Ik heb mijn plaats tussen Casimir en Oscar. Hoe langer wij rondgaan, des te harder trappelen de voeten, des te luider galmt ons gezang. En onverwachts is oom Augustin-de-reus op groot-

moeder afgegaan; als ware ze een pluimpje, met-stoel-en-al heeft hij haar in het midden van de kamer gedragen. Nu zit zij heerlijk gevierd in onze rondedans, met een klein kanten manteltje wiegelend tot in de vouw van haar armen. Zilveren glanst heur haar, in twee gordijntjes langs het voorhoofd weggedaan.

Oom Paul houdt nog een komieke rede, een paar omvergedanste stoelen worden rechtgezet; daarna scharen wij ons rondom de pudding. Er zijn gulzigaards die rechtstaande herhaalde malen versche brokken op hun bord laden. Oom Augustin deelt nummers uit; ik word geblinddoekt en als oom een prijs aanwijst moet ik een getal zeggen. Er is dadelijk veel pret bij het uitpakken; als de prijs niet naar verwachting meevalt zijn er lachers en roepers, en het is maar jammer dat ik niets van het vroolijk leventje kan zien. Weldra krijg ik mijn prijs; een kantig pakje wordt mij in de handen gelegd; de blinddoek valt van voor mijn oogen. Uit tien, twintig kranten moet ik mijn prijs loswikkelen; het is een verpakking met hindernissen: touwtjes, zegellak en koperdraad zitten door elkaar. En onvoorziens het wonder: een opgezette, met regenboogkleuren overademde vlinder is in een glazen doos vastgeprikt.

Nu heeft de kerstboom al zijn gaven weggeschonken, de kaarsjes zijn opgebrand en er blijft maar een onversierd kaal denneboompje meer over. Nog heerscht er een blijde rumoerigheid, tot wanneer tante Henriëtte haar intrede houdt. Zij heeft steeds zulke onuitlegbare, vindingrijke invallen. Zij houdt het hoofd trotsch opgeheven; vorstelijk schrijdt ze door de kamer, dwars door de openwijkende familiekring. Op de wanordelijke tafel, tusschen de borden en de wijnroemers, zet zij een vogelkevie neer. Haar armen bewegen aan haar lijf, alsof ze voor kerkmuziek plechtig de maat slaan. De ooms rooken en zwijgen. Aan het haardvuur draalt nog gefluister. Een zonderlinge aandachtigheid is over ons gekomen, een verbazen waar het bloed van branden en suizen gaat.

Tante heeft krijtwitte handschoenen aan. Wanneer zij de handen aan het gelaat brengt lijkt haar wezen grauw en haar blonde, verwarde haren vallen bij plaatsens los aan de begevende haarspelden. Zij opent de kevie. Een paarse duif laat een paar vleugelslagen op tante's handen klepperen. Nu gaan de handen hun teemchtig, vredigheid-veinzend werk verrichten: de uitgestoken linker draagt de vogel met een offerend gebaar, terwijl de rechter

de bedwelming over hem brengt, die aan tooverij doet denken. Zonder haast plukt tante een zilveren appel van de kerstboom en brengt hem telkens weer bij de spitse bek van de duif, om er daarna een lichtende boog in de ruimte mede te beschrijven. Een veertje warrelt weg, naar een donkere, diepe rust. De vogel bezwijmt in tante's linker hand; de rechter geeft zich nu geen moeite meer om zich dwingend te doen gevoelen; de rechter hand hangt in de ijle, als van het lichaam verlost, en de vingers staken hun beweging.

De rechter voet vooruit, het lichaam strak en onverteederbaar, als een egyptische priesteres verheft tante zich boven ons allen, eenzaam en grootsch, met gebiedende wellust uitstralende oogen. Nu legt zij de duif op haar hoofd. En in die heerschappij, smal en als het ware tot haar dubbele lengte uitgerekt, bevindt zij zich in een geheime, roekeloze verwatenheid, bekroond en bovenaardsch van droomen. Zulke spanning is onmenselijk van duur; zij kan slechts met de eeuwigheid der goden vergeleken worden. Haar mond gaat een paar malen open en toe, zonder geluid tot ons te laten doordringen. Met uitgestoken handen nadert zij het venster. Zij opent het venster.

Zij heeft de vogel van haar hoofd genomen en met mijmerende vingers wakker gestreeld. Wij stooten een zenuwachtig opsuizend 'ha' uit, terwijl een koude luchtstroom ons huiverend tot bezinning brengt.

Met kort vleugelgeklep wiekt de duif in de vriesnacht verloren.

* * *

Op dit oogenblik dwaalt Aloysius door het huis. In het salon heerscht een poos luidruchtigheid waar de doorstane spanning in uitgevierd wordt. Mijne moeder heeft het venster dichtgedaan en rond tante Henriëtte geschaard staan de mannen gekheid te maken; tante is uitgeput op een fauteuil in elkaar gezonken; zij luistert niet naar het gepraat, ze is moe en staart in een onbepaalbare, doffe ledigheid terwijl oom Bernard de prangende handschoenen van haar vingers stroopt.

Onopgemerkt kan ik het salon verlaten, op zoek naar Aloysius om hem te vertellen van de diepe indruk die tante's vertoon op mij heeft gemaakt. Wanneer ik er even over nadenk, vind ik alles dwaas en tevens aantrekkelijk bizar; als tante met iets begint weet men nooit wat het worden zal. Op welk uiterste gedachten-

punt versplintert zij zich, en waarom haalt ze zulke onnavertelbare dingen uit waar zij zelf onder lijden moet? Ieder gerucht door de voeten aan de grond verwekt, door de kleederen aan de meubels wakker gestreeld, beluister ik ontledend. In het aangrenzend biljartzaaltje, waar tante Theodora een aantal stooten waagt, botsen de biljartballen met een droge knal tegen elkaar. Nu sluip ik de kamer uit, - en ik heb het gevoel dat ik mij onzichtbaar maak, - nu ben ik plots in de koude, duistere gang, in een lavende stilte opgenomen.

- Aloysius, Aloysius...

Mijn gefluister is zoo doordringend als het gekraak in de zoldering van een kamer, waar men op een lang uitblijvende tijding zit te wachten. Alles gebeurt zonder overgangen met mij. Ik bijt op mijn lip, ik voel pijn, ik meen mijn eigen zoete bloed te proeven. Met Aloysius ben ik buiten, behaaglijk in mijn zware jas, het gelaat half in een krieuwelend wollen sjerp verborgen, een pelsmuts diep over de ooren. Ik wil blijven luisteren in de boschjes, waar zulke nooit vermoede atmosfeer van doodelijke eenzaamheid hangt. Rakelings langs Aloysius naar de open plekken lucht tusschen de boomen opblikkend, zie ik een gaping aan de hemel,

door de scherp glinsterende punten van een sterrenbeeld begrensd. Er zijn geen wolken. De maan drijft aan een lucht van staal; de sneeuw is bevroren; de ragfijne boomkruinen lijken door de stilte versteend.

Wij bereiken de beek. Het is wonderlijk een zoo welbekend plekje als onze beek terug te zien, op een uur en in omstandigheden die wij reeds vroeger, op dezelfde wijze meenen beleefd te hebben, hoewel dit niet het geval is. Alles herken ik, alles staat lichtend in mijn herinnering, zooals ik het nu werkelijk wedervind; toch weet ik met zekerheid: in de winter heb ik hier nooit zoo laat vertoefd. Aan de eene zijde steekt het hard getakte over het toegevroren water, aan de andere strekt de weide zich uit onder de blauwe mannhemel.

Aloysius riemt de schaatsen aan mijn voeten vast; terwijl hij doende is zit ik, weerloos onder zijn rukken, op een hobbelig plekje bevroren aarde. Een geur die bijna geen geur meer is kwijnt aan het hout. Aloysius reikt me de hand en onzeker sta ik recht; nauwelijks ben ik in het schaatsenrijden geoefend, doch met Aloysius naast mij zal het wel gaan. In mijn rug voel ik zijn breed en sterk lichaam ademen; hij houdt mijn handen vast en, meer vaart gevend, stuwt

hij me voort als een groote wind. Aan de bocht zet hij zich schrap; het is alsof wij samen voor enkele oogenblikken een stram, onbuigzaam houten stel vormen. Daarna streven wij weer voorwaarts, links-rechts, links-rechts. Mijn oogen staan op het ijs gericht, wat de soepelheid van mijn bewegingen niet bevordert; ik span me veel te veel in, ik laat mijn lichaam niet lenig uitzwieren en daarom moet Aloysius zich zoo vermoeien om het tempo hoog te houden. Nu en dan heft hij zijn hoofd op en kort klinkt zijn bevel: 'ik moet recht vóór mij uit kijken'.

Het water is breeder en breeder geworden; de kronkelingen buigen statig en langzaam tusschen een weg en een weide. Aloysius nijpt mijn vingers saam. Onze schaatsen zingen aan het ijs; mijn beenen worden moe, als moesten ze onzichtbare draden voortslepen.

Het water is breeder geworden. Nu bevinden wij ons in het midden van een uitgestrekte ijsvlakte; en wanneer een plots uitgevoerde zwenking onze vaart vertraagt: tegen hoog en dicht geboomte zien wij een kasteel verrijzen. De schaliën aan het torentje glimmen als met water bevoeid; in een ruit flitst een maanlichtsabel. Alles hier lijkt doodsverlaten.

Wij laten ons uitrijden en getwee, klein en bevangen in de plechtige nacht, staan wij naar het onbekend gebouw te turen, als pogen wij er iets van ons fel bewogen gedachtenleven aan te herkennen. Spoedig, zonder om te zien, keeren wij terug, naar de graag ontvluchte, folterende rust van het landgoed.

V

Vóór het priëel heb ik mijne moeder gefotografeerd. Het is een koele, klare dag; in mijn winterjas geduffeld kan ik moeilijk met het ouderwetsch photo-apparaat overweg. Op de matte ruit verschijnt mijne moeder, als ware haar beeld er op neergedauwd met zoeter dan werkelijke kleuren. Zooveel romantisch-verweekte verwen vind ik aan haar gezicht en de glans van haar vroeg zilverende haar heb ik voorheen nooit zoo goed gemerkt. Af en toe lacht zij het gelaat vol schaduwen, omdat ik rusteloos met de driepikkel ronddobber, het hoofd onder de gedurig opwaaiende zwarte lap gedoken, waar mijn handen in den blinde naar grijpen. Als ik mijne moeder ondertusschen zenuwachtig toeroep: dat zij zich stil moet houden, hoor ik me hard tegen mij-zelf schreeuwen, want zooals ik thans mijne moeder zoek en vind, is zij immers maar een klein, verdroomd wezentje dat makkelijk te kneden is en heelemaal geen menschelijke verhoudingen meer heeft.

Na eindeloze voorbereidingen moet ik nog enkel op het met wind gevulde peertje nijpen om een wonder te doen geschieden. Ik tel tot drie; terwijl er eventjes een geheimzinnig geklik te hooren is: - op hetzelfde moment is er zich een werkelijkheid komen nestelen, in het voorloopig onoplosbare duister van de gevoelige plaat. Mijne moeder wordt op eens weer levend, en zij wandelt weg tusschen het winderig lentegroen. Iets vergankelijk als rook, iets van haar nimmer zich herhalend verleden blijft in dit gevoelloos kistje bewaard, en ik moet het voorzichtig op het gras neerleggen nu het met een dankbare innigheid als doortrokken is.

Wanneer ik de huiskamer binnentreed word ik door tante Theodora verrast, die het toestel zonder-meer als een groote kostbaarheid in ontvangst neemt en het in de kast wegsluit. Ik durf haar niet openlijk doen merken wie ik zoek, doch zij heeft het immers wel geraden en met een spotlachje scheept ze mij af: 'tante Henriëtte heeft zich ziek in de bibliotheek opgesloten'. Dit wil zooveel zeggen als: doe geen moeite, kleine dwaas, gij moogt haar nu niet vinden.

Zonder aarzelen trek ik naar de boekenzaal,

die in haar geheel aan tante Henriëtte toebehoort. De deur is niet op slot; tante heeft de eigenaardige gewoonte aan de binnenkant een stoel vóór de deur te plaatsen, als een stomme schildwacht. Wanneer de deur met een krachtige stoot wordt opengeduwd, valt de stoel met gedruisch omver, zoodat tante een reden heeft om van woede op te springen tegen de toevallige indringer. Op zulke dagen van totale geestelijke depressie stormt zij gretig op de rustverstoorder los, met haar krampachtige wanhopigheid, met lastertaal en dreigementen, om er een dragonder op de vlucht mede te jagen. Waarom anders draait ze de deur niet op slot, als ze ongestoord wil doorwerken? Zij heeft vandaag geen moed om te leven; en waarom haar onvoldaanheid hart en hersens in spanning brengt wil ze zelfs niet onderzoeken; ze wacht op een gelegenheid om onbeperkt te kunnen haten, om zich een paar minuten lang de sterkste te gevoelen en zich te verlossen van de verveling, die haar guur en grauw heeft gemaakt op dit kasteel. Zij verwacht een heil dat op eens zou komen en voor goed.

Ik doe de deur voorzichtig open en voel de stoel langzaam mee kantelen; tusschen de kier

steek ik de hand uit en houd de stoel vast. Zoo kan ik mij makkelijk naar binnen wringen, in het groot en hoog vertrek.

Op het zacht en weelderig tapijt, zooals er nergens in huis een tweede te vinden is, ligt tante Henriëtte te slapen. Er is op eens veel uithoudingsvermogen toe nodig om in de plechtige, onweerachtige sfeer binnen te dringen; als door een zware strooming-van-stilte gehinderd en weerhouden tracht ik het bureau te bereiken. Een klomp ruw cristal rust op een hoopje losse bladen; dan is er nog de zwarte vioolkist van grootvader en een glazen pillendoosje. Het instrument is met wit colophoniumpoeder bestoven; als ik het poeder met de vingertoppen aanraak geeft het een wrang-weerstrevend gevoel; de snaren durf ik niet doen klinken; ik bezie ze maar. Ik luister naar het blaffen van de hond in het park. Tante verroert zich niet.

Als ik binnen in de viool kijk, zie ik er kleine stofvlokjes wonen en ik kan aan de bekoring niet weerstaan om hun vrede met een potlood te verstoren. 's Avonds kwam grootvader in deze doodschoorname boekenkamer muziek maken. Het instrument weet meer van hem dan de menschen vertellen. Hij stierf voor ik

geboren werd. Hij had vele charmante vrienden buitenshuis en met hen bezocht hij zijn dochters onverwachts in het pensionaat. Zelf heeft hij zich een kostbaar graf doen gereed maken, bij zijn ouders en zijn zuster; tegen zijn verwachting in ligt hij begraven op een vergeten kerkhof in Provence, waar nooit iemand van ons naartoe kon gaan.

Ik heb mij over het instrument gebogen en mijn wimpers hebben de snaren aangeraakt; begeerlijk drinken mijn oogen het donker, dat in de holte woont, en hoe meer ik in dit spel volhard, leef ik en ben gevangen en hang er in. Als ik daarna een blik in de lichte, koele ruimte werp, gevoel ik als het ware mijn eigen knokige hardheid door een onzichtbare levensgeest overvleugeld. Is het hier een wereld, waar de dingen nimmer genoeg en slechts vergankelijk wortelschieten, in de zwarte aarde van droefenis en verveling? Tante ligt roerloos uitgestrekt; haar japon waaiert open op de kleurengloed van het tapijt; haar loshangend blonde haar en haar bloote armen van ivoor liggen omringd met paradijsachtige figuren. Zij is te kuisch en te trots voor honderd dingen, en plotseling onwaarschijnlijk week voor het een en ander, dat haar onthouden wordt. Zij is een met kruip-

en slingerplanten overwoekerde kuil, helsch en heimelijk, om er schielijk in te vergaan.

* * *

Op sommige oogenblikken heb ik het bedrieglijk gevoel, minstens een dertigtal jaren ouder te zijn dan ik ben. En ik kweek die ziekelijke toestand begeerlijk aan. Van verre reizen ben ik hierheen gekomen. Alles behoort mij toe. Ik moet niemand iets vragen.

In zulke toestand ben ik aan geheel andere dan wèrkelijke mogelijkheden, smart en vreugd, onderworpen. Indertijd, onder het comediespelen, vocht ik met hardnekkig beterweten tegen het lot, om onverdeeld mij-zelf te blijven. Voortaan zal ik met verboden lust mij-zelf in een andere, veronderstelde persoonlijkheid verliezen; het wordt een oncontroleerbaar verlangen om mijn eigen 'ik' te ontekennen, en voorloopig zal het nog veeleer spel dan zonde zijn, doch welhaast moet het natuurlijkerwijze zonde worden, bedwelmend en voor de zinnen onweerstaanbare wellust.

Wanneer ik naast grootmoeder vóór het venster zit, in de tamelijk kleine huiskamer, en wij zien samen dezelfde beukendreef, de ons voorbehouden uitweg om het landgoed langs

te verlaten en er weer naar terug te keeren in alle omstandigheden: - zie ik die boomen, die met wagensporen doorploegde zandweg anders dan de stokoude vrouw die mijne grootmoeder is? Heel de dag zit zij stil in gepeinzen verzonken, de handen gevouwen in haar schoot. Ik kan geen rust vinden en toch ben ik een deeltje leven van haar leven, en zij staart langs mij heen op dezelfde gewarige, oude boomen, op dezelfde zandweg die stroomend en zonder einde schijnt in het nog onbestendig lentelicht. Ik ken hem goed en zij kent hem goed; zij weet waar hij eindigt op een steenwegje, vlak vóór de kerk en het kerkhof met de vele sobere kruisen. Aler ik op de wereld was heeft zij daar gewandeld, met andere gedachten dan ik er ooit hebben zal, met andere gezindheden en verlangens. Ik moet sterven, en zij weet dat ze sterven moet. Doch haar gezicht staat reeds vast en zeker tegen het koud glas van de dood gedrukt; ik zie de beukenlaan en ik kan er diep in wegsnellen. Dit kan zij niet. Haar gezicht zou de ruit aan scherven breken; zij zou vallen en niet meer kunnen ademen. Dat moet zij weten. En toch blijft ze gerust en kent geen vrees. Haar oogen zijn ongemeen helder. doch zij drukken iets uit, waar ik niet dan met tranen

en droefenis aan denken kan. Haar oogen hebben al die jaren veel en graag gezien en haar blikken rusten nu op wat ik zelf daar dichtbij weet: een breede weg tusschen twee rijen boomen. Doch anders dan wij allen bemint zij de dingen en kent geen vrees voor de dood.

Ik zit stil naast grootmoeder; ik tracht mijn angst te overwinnen, door mij-zelf er van te overtuigen dat ik niet zoo vroeg zal sterven als zij. Met wat ik uit gesprekken heb afgeluisterd, bouw ik een fictief verleden van zeer merkwaardige tegenspoed. Ik neem zelfs een houding aan als oom Joachim op een daguerreotype. Mijn lippen prevelen, zooals ik tante Theodora zie doen wanneer zij zich met moeite iets herinnert. Als ik een paar koffieboonen eet kan ik me veel gemakkelijker ontdebelen; het gaat dan somtijds vanzelf om oud, stokoud te worden in mijn verbeelding; ik moet nu een heel lang bestaan achter de rug hebben, waar ik niet om geleden heb. Doch die heilige zekerheid, de rust van grootmoeder vind ik niet. Zooals mijn vader zegt, moet die wel degelijk uit honderd kleine gebeurtenissen en toevallen, uit pijn en geluk, dwalen en falen, worden gepuurd. Grootmoeder zit aan mijn zijde, in de

glorie van haar ouderdom. Wanneer ik mijn leven door een ongedurige verbeeldingshartstocht als het ware achteruit heb geschoven, over de eigen werkelijke grenzen van duur en tijd, en mijn begoochelde oogen werpen een blik in de eeuwenoude beukendreef: mijn strakgespannen voorhoofd heeft de ijzige ruit van de doodsgedachte aangeraakt en een plotse stilstand van mijn herinnerend vermogen is ingetreden.

Ik grijp naar grootmoeder's arm. Doch hij is als een afgebroken houten leuninkje van haar stoel, dat met mij in een zwarte afgrond stort en geen steun meer biedt.

* * *

Met tante Henriëtte mag ik in de donkere kamer de pas genomen photo's ontwikkelen. In een hokje onder de trap moet ik heel dicht naast tante komen staan, om in het troebel roode schijnsel van een lampje de plaat in het bad te zien liggen. Er walmt een ondraaglijk warme petroleumgeur; weldra voel ik mijn adem heet in de onverluchte ruimte en vooral om mijn hoofd blijven hangen.

Als wij een poos zwijgend hebben doorgewerkt zie ik een nevelachtig, menschelijk

afbeeldsel op de glazen plaat opdoemen. Bij plaatsen verschijnen de fragmenten in een reeds te vermoeden onderlinge gebondenheid, om wel spoedig een onnaspeurbare dwang te ondergaan, aaneen te vloeien en een geheel te vormen waarin ik het beeld van mijne moeder durf herkennen. Af en toe hooren wij een ver gerommel en als ik de vingers vlak uitgespreid op de muur druk, word ik een beven gewaar. Juist als wij het hokje verlaten overvalt ons een verblindend bliksemlicht in de gang. Tante Henriëtte loopt weg. Het roode lampje blijft branden. De donder stort holgalmend neer over het landhuis, gelijk een massa door elkaar vallende houtblokken. De ruiten zingen alsof er machtige libellenvleugels tegen sidderen. Daarna is het oneindig stil. De meubelvolumen doen hun overmacht op ons gevoelen. In het park is geen wind. Een solferkleurig avondlicht komt al meer de lucht vertroebelen, doch van eigenlijke onweerswolken valt niets te merken.

Maar pas ben ik de huiskamer binnengetreden, of een schrille bliksemflits heeft het vertrek tot in de diepste hoeken verraden. Ik merk eensklaps een aantal vreemde gezichten, die ik niet de tijd heb te herkennen. Een knetterende donderslag kraakt open, vlak boven

ons hoofd. Daarna wordt de geheele wereld met verstomming geslagen.

Onder tafel lig ik op het tapijt uitgestrekt. In mijn zak vind ik nog een paar koffieboonen, die ik met gretige tanden stukbijt; en om de heerlijke opwindung te bespoedigen, schud ik heftig met het hoofd van links naar rechts. Een ware zondvloed is ondertusschen losgebroken en de regen stort bij vlagen tegen de ruiten terwijl de donder aanhoudend rommelt. Af en toe is er bliksemlicht. Doch langzaam en voorzichtig zijn de menschen uit hun starre roerloosheid ontwaakt. Voeten verschuiven. Ik werp voor mijn plezier een papieren balletje naar die donkergeschoeide, levende voeten. Ik zou ze met mijn vingers willen aanraken om ik weet niet aan welke afkeurenswaardige drang te voldoen. Ik zou willen roepen: wie ziet mij hier onder de tafel liggen? Ik heb mijn hand reeds naar ze toegeschoven en onverwachts is er een voet die me hard op de vingers trapt, zoodat ik van pijn zou gaan jubelen.

Het leven is geheel en al ontwaakt. Er weerklinkt duidelijke menschentaal in het suf vertrek waar wij nauwelijks een paar oogenblikken geleden als mummies in een koningsgraf op de eeuwigheid-zelf zaten te wachten. Iedereen heeft

zijn stoel een beetje verschoven. De deur van het salon wijkt open. Grootmoeder's stem heeft geroepen. Wij zijn met drieën opgesprongen en tegelijk vallen wij een gansch nieuwe, vrije ruimte binnen. Wij doen als in een dans; op de teenen trippelen wij rond, de handen hoog opgestoken, op jacht naar het piepend kanarievogeltje. Het vliegt tegen de vensterdrapperijen; het rust een halve seconde op de cristallen kroonluchter; en dadelijk heeft de kroonluchter de beteekenis en de waarde van een ontoegankelijk sprookjespaleis. Het vogeltje klappert met de vleugeltjes tegen de ruiten. Het is hier, het is daar. Grootmoeder is er onvoorzichtig mee geweest; tijdens het onweer heeft zij aan het koperen kooitje staan prutsen. Nu weet ze niet meer waarom zij het heeft gedaan. Kinderstemmen gieren door de zaal. Wij klimmen op stoelen; wij laten ons letterlijk op de grond vallen; wij zijn gehaast en wild van zenuwachtigheid. Nog nooit heb ik met zooveel genot het rijk met goud beschilderd plafond bewonderd, terwijl ik van de eene stoel op de andere spring. Ik bevind me volop in een nieuwe wereld; men zou met zijn voeten op het plafond willen wandelen.

Heel in de verte rommelt de donder over het

land. Grootmoeder weet niet meer wat ze moet beginnen, en wij slaken vreugdekreten om haar te beduiden dat wij alles heerlijk vinden zooals het nu toevallig is. Instinctief weet ik: er zijn twee vreemde meisjes in mijn nabijheid; doch naar de klank van hun stem heb ik nog niet bewust geluisterd. Zij zijn er, en ik zie ze niet. Zoo ongedurig ben ik nog niet geweest; het is of mijn zenuwen zich na jaren ontspannen en zonder te beseffen wat ik voor baldadigheid uithaal, heb ik een vaasje in het rinkelend cristal van de lichter geslingerd; doch het vogeltje is ontkomen. Een paar fonkelende cristaldroppen botsen neer op de tafel. Uit alle macht werp ik het hoog venster open en spring naar buiten in het heerlijk overplaste lentepark.

Niemand heeft mij kunnen weerhouden en ik duw mijn heetgestookt gezicht in het druipend hakhout, dat vol jonge bladertjes te rillen staat.

* * *

Als de furie over is durf ik me niet laten zien, waarom weet ik zelf niet, want om het vogeltje en de schade aan de kroonluchter geef ik geen zier. Ik ben beschaamd om wat er zich diep in

mij heeft afgespeeld. Ik kan nog geen naam geven aan die pijnlijke onrust; ik gevoel een groote behoefte aan zelfvergetelheid. Want er woont iemand in mij, die er ook zou kunnen uit weg wandelen indien ik maar sterk genoeg was om hem te kunnen gebieden. Ik heb geen wilskracht, ik ben ziek, en ik acht het de moeite niet waard om me voor dit of dat in te spannen waar ik niet bij voorbaat over tevreden ben. Alles om mij heen laat zich willekeurig vervormen en het gehoorzaamt aan mijn phantasie. Dit is voldoende voor me, ik zoek niet verder.

Al hetgeen waar ik mij naar getrokken voel, dat mij steeds heviger en tyranieker boeit: dit is het eenige wat ik 'werkelijkheid' mag noemen. Al het overige is maar toeval. Dit soort werkelijkheid laat meer sporen van zijn leed dan van zijn geluk na; doch daaraan denkt niemand. Wanneer ik voorbij tante Henriëtte's slaapkamer kom roept ze mij binnen. Het venster staat open op de nog lichtende avondlucht; de kleinste voorwerpen op de toilettafel luisteren naar de zegen van het frissche avondlijk uur. Tante Henriëtte heeft perioden dat ze de meubels niet met rust kan laten, telkens opnieuw verandert zij ze van plaats. De alle-

daagsche gezichtshoek van het leven wordt er schijnbaar door verschoven, doch in feite blijft alles lijk voorheen. Het schenkt haar in zekere mate vertroosting, de dingen om zich heen te beheerschen, ook wanneer ze niet meer dan gevoellooze voorwerpen zijn. Dit is de zoete zinnelijkheid van haar verdriet: zij wil met illusies een wereld overwinnen. Ik toef met haar op de frissche slaapkamer, waar zij voor de zooveelste maal het bed, de kleerkast, de waschtafel, de stoelen en de vloerkleedjes een andere plaats heeft gegeven.

Wij staan vóór de spiegel, vóór de koele waschkom, waarnaast de zeep ligt en de handdoeken. Tante heeft water in de waschkom gegoten. Zij neemt mijn handen overwachts in de hare. Nu begint ze mijn handen te wasschen; smijdig en geurig is het schuim der zeep aan haar vingers en ik onderga met wellust deze bevende handeling. Haar handen zijn koud als de mijn, maar anders, zooals haar kleeren koud als de mijn toch anders aanvoelden toen ze mij tegen zich trok. Ik beeld me in dat tante Henriëtte heelemaal doorzichtig in de duistere kamer staat; doch ik kan de ingang tot dit ademend mysterie naast mij niet vinden. om er diep in weg te nestelen en door geen

menschelijke stem uit mijn slaap te worden gewekt.

* * *

Wanneer ik 's avonds een vlieg hoor zoemen en ik ben toevallig alleen: dan doe ik het licht uit en verwacht dat de vlieg haar weg zal verliezen, tegen een voorwerp aanbotsen en verongelukken. Na een tijd hoor ik weer duidelijk het gezoem. Mijn oogen zijn ondertusschen aan het donker gewoon geworden; ik kan de vorm van de kasten en de omgrenzing van de muren weer onderscheiden. Ik kom tot het besluit dat het nutteloos is de dingen door een tijdelijke verduistering anders te willen doen schijnen dan ze zijn. Ik ben immers de slaaf van hun onveranderlijke wezenlijkheid; onnadenkend en voortdurend gehoorzaam ik aan hun uitzicht, hun omvang en logge zwaarte. Naar het spel met de bootjes verlang ik vanavond, ook om mij-zelf te bedriegen en een paar momenten te genieten van de leugen die mijn leven geheel doorstrengeld en doorwoekerd heeft. Zonder de droesem van het belachelijkste zelfbedrog kan ik me bijna niet meer gezond gevoelen, terwijl hij toch mijn krachten ondermijnt en me van het eene verdriet in het andere

stort. Maar pas heb ik tante Henriëtte verlaten; zij heeft me tot afscheid een harde neep in mijn nek gegeven. Het is nu volslagen nacht geworden in het park. In de boomgaard staan de appelaars in bloesem; daar zal ik drie booten vol plukken van de laag afhangende takken. Een ivoren maantje schijnt op het gras tussen de boomen. Wat tracht ik naar de beek en haar onverklaarbare beteekenis. En als ik de koude bloesemkens aan de vingertoppen voel sidderen, is het of ik een levend wezen tot in de huiverende blindheid van zijn geheimenis mag raken. Het water van de beek heeft een speciale glans, alsof er een zwartglimmende ijzeren plaat op de bodem lag. De bootjes varen weg in geluidloze snelle vlucht. Had ik nu maar een stok om er over de beek mede te springen. Doch wat zal ik over de weide gaan zoeken? Een waiend takkenvuur, kinderen, handen, oogen, nacht? Aloysius vindt zijn weg naar elke plaats waar menschen wonen. Ik maak steeds onvrijwillig een omweg: hen zoekend verwijder ik mij meer en meer in mijn persoonlijke eenzelvigheid. Ik heb geheime, onnaspeurbare draden noodig om er mijn gevoelens en wenschen in contact mede te brengen. De bootjes zijn één voor één verdwenen. Niemand hoort ze

op het water drijven; zij vinden, altijd verder, een onuitlegbaar, beter doel; niemand hoeft ze te vinden want in hun zwervende vaart ligt de zin van hun schoone bestemming. Nu heb ik een stok gevonden. Toch blijf ik hier; ik wil, ik kan niet meer over de beek springen om over de weide de bootjes achterna te snellen. Een soort zathed komt mijn hersens verdooven. Geknield zit ik naar het water te kijken. Ik buig me voorover; met de lippen raak ik de stroomende oppervlakte aan. En het water snelt weg met de donkere belijdenis van een kus.

Als ik thuis kom verzorgt tante Henriëtte de cactus die een van de eerstvolgende nachten bloeien zal. Zij is met haar fijne, gewarige vingers aan de stekelige plant bezig, alsof ze lichamenlijk deel wil hebben aan het feest van de openkiemende bloem. Dor en afkeerig van de muzikale dingen des levens als zij is, zou men tante Theodora met een schrale, monsterachtig gedeformeerde cactus kunnen vergelijken; tante Henriëtte heeft de wispelturige zelfverblindings, de droge verbeterheid van een distel. Het is zeker niet uit ambitie of bewondering dat ze zulke wangedrochten van cactussen zorgvol in het leven houdt; het is misschien door een onbewust gevoel van weerspanning-

heid, door een onnaspeurlijk smartelijk verzet dat ze de lui-verwarmde huiskamer heeft volgepropt met zulke dwergachtige misgroeidheden. Zij schept zich overal een giftige atmosfeer. Ik kan het wel raden dat ze geen cactus kan uitstaan: zij gebruikt die plant om er een teeken van haat aan toe te kennen, hoewel de bewoners van het landhuis dit geraffineerd geterg niet begrijpen omdat zij zelf van die stekelige dingen houden, op de kasten en overal.

Ik ga vroeg naar bed.

Doch ik kan niet slapen. Mijn huid begint te jeuken, ik kan niet lang aan dezelfde dingen denken. Na een poos trek ik mijn broek weer aan. Ik kijk door het venster en ruik de amberen geur van de bloesemende linde. Heel ver en heel lang hoor ik als een roep over het land weergalmen, alsof er op een reusachtige koehoorn geblazen wordt.

Ik daal de trappen af, op weg naar de huiskamer waar ik tante Henriëtte nog hoop te vinden. De kamer is donker en ik moet de lamp ontsteken. Ik ben nu eerst goed met mij-zelf alleen. Hier zit ik.

Nog geen twintig minuten geleden heb ik dit vertrek verlaten, en hoe anders vind ik het

weer. Er is nochtans niets van zijn plaats verschoven; de stoelen staan hier-en-daar, de tafel en de kasten, als gister en altijd. Toch is er niet meer diezelfde vertrouwdheid met de meubels, de vloer, de muren als daareven waar te nemen. Met de oogen herken ik de minste voorwerpen, wat echter niet voldoende is; de zinnen luisteren en worden pijn gedaan; het hart kan geen innigheid meer vinden in deze totaal getransponeerde atmosfeer. En hoe eenvoudig is dit alles gekomen: ik spring uit bed, ik vind een kamer in duisternis gedompeld, ik doe nauwelijks méér dan de lamp ontsteken, - en wonderstil gevoel ik mij hier zitten, als op een wereld die van God en de mensen verlaten is. Het avontuur van een onbetreden grensgebied te overschrijden, zoals ik er met Aloysius menigmaal een heb gezocht, is ook in deze kamer te vinden. Zóó moet er iets in mij te bereiken zijn, waar ik nog niet genoeg van weet, waar ik nog niet bewust ben van geworden. Niemand kan er zich mee bemoeien dan ik-zelf; het leeft en het sterft met mij. Dag en nacht voed ik het met droomverbeeldingen en met mijn persoonlijke werkelijkheid. Dát leeren mij vanavond de sprakelooze steenen muren. Ook zij ontsterven niets achter de

buitenschijn van wat zij in hun geslotenheid verbergen. Met hamerslagen kan men ze kneuzen en met talloze spijkers doorboren, willekeurig met behangselpapier beplakken en ze in kinderlijke afschuw met inktvlekken besmeuren. Zij blijven weerstaan, ook als men ze steen voor steen afbreekt. Met bijna microscopisch-kleine lettertjes schrijf ik in het hoekje van de schouw de vorstelijke naam van Lucifer. Wat ik er mee bedoel weet ik niet dadelijk onder woorden te brengen, en het heeft ook geen belang. Weer gerust ga ik slapen. Ik doe vrijwillig, wetens en willens zonde, om de monsters van mijn verbeelding er mede tot bedaren te brengen.

VI

Wanneer tante Henriëtte deuren en vensters openwerpt en een tocht-van-de-hel door de kamers doet stroomen, kan men zich verbeelden dat zij, als een dwarrelende vledermuis, nergens houvast meer vindt.

Terwijl ik met Hermine in het studeervertrekje mijn vacantiwerk maak, vertel ik haar van de pillen waar tante letterlijk aan verslaafd is; de koetsier is er speciaal door een echt hondenweder naar de stad om gereden; ik vertel de scènes die daar vooraf aan gingen: het bezoek van de dorpsdokter in het holst van de nacht, het lawaai van omgeworpen stoelen, enz. Hermine zegt droogjes, en zij laat een geveinsd zuchtje aan haar borst ontsnappen: ‘dat ze mij niet alles durft zeggen, wat daar feitelijk achtersteekt’.

- Gij weet het van tante Zénobie, roep ik verontwaardigd uit; en ik voeg er dadelijk met verachting aan toe: het betaamt niet dat ze er met u over spreekt; mijne moeder doet dat niet.

Ondertusschen ben ik erg nieuwsgierig geworden: wát die pillen te beduiden hebben?
- Neen, zegt Hermine, schijnbaar onverschillig om mij te tergen: dát moogt ge niet weten.

Zij is valsch en lichtgeraakt. Zij heeft een onbuigzaam karakter, en liever zou ze met de scherp aangeslepen punt van een schaar de kasten van inschriften voorzien, dan een klein breiwerkje af te maken.

Om Hermine aan het spreken te krijgen moet ik dus met een list achter de waarheid komen; ik stel mij een paar oogenblikken aan als ware ik, door een onbekende oorzaak, tante's verbitterde vijand geworden. Wat voor onzin kraam ik uit, welke schoone geheimen geef ik aan de sluwheid van Hermine prijs, die wreedaardig met mij speelt. Eens mijn nieuwsgierigheid wakker geroepen, heb ik geen geduld meer; het wordt een lichamelijke kwelling voor mij als ik machteloos in afwachting moet blijven en geen antwoord krijg op de vragen, die mij met een bepaalde gedachtenpijn overvallen. Voor het onbekende aan menschen, dieren en zaken koester ik een ziekelijke wetenshonger, en mijn verbeelding schenkt aan alles een overdreven beteekenis, waar ik mij meestal voor schaam om er openlijk van te vertellen.

Ontmoet ik tante Henriëtte niet dikwijls in het hokje waar de gepoetste schoenen staan? Zij wrijft mijn kille voeten in haar handen warm. Zij verbergt zich achter de mantels. Ik laat mijn hand graag in de vreemde zakken glijden om de blinde voorwerpen die er in slapen te betasten. Minuten lang houdt zij zich verborgen, gehurkt achter een hoogerugde zetel in het salon. Plotseling doet ze mij schrikken en overrompelt me met genegenheid, die met schijnbaar koele daden bedreven wordt. Zij borstelt mijn kleeren. Zij doet mij mijn handschoenen aan. Zij kamt oneindig lang mijn verward krulhaar, in de tocht van een open deur.

Tante Henriëtte leert mij zuiver teekenen. Telkens herhaalt ze: ‘dat ik voorwerpen moet uitkiezen die ik bij voorbaat niet graag nateeken’. Ik moet niet altijd dingen willen op papier brengen waar men dadelijk van zegt dat ze mooi zijn. Daarom zijn haar teekenmodellen steeds een vork, een lepel, een tinnen pepervaatje, een aardappel of een ei. Ik zou maar steeds ouderwetsche houtgravuren uit ‘La Belgique Monumentale’ willen copiëeren: romantische landschappen met bouwvallige burchten, cathedralen, rotsen en storm op zee. Voor zulke dingen haalt ze de schouders op: ‘wat heeft

uw hand er aan?' Doch het zijn juist zulke onderwerpen waar ik met drift aan werk, waar ik iets van mijn dolle waanbeelden kan in uitvieren.

Naarmate Hermine mij met geveinsde onverschilligheid beziet, vertel ik steeds dringender; ik vertel me letterlijk moe. In de grond heb ik er diep spijt van, de heilige afspraken tusschen mij en tante Henriëtte aan Hermine prijs te geven. Eens begonnen is er geen ophouden meer mee gemoeid; en niet om een bepaalde ijdelheid te streelen stel ik mij zoo aan. Het schreien staat me nader dan het lachen; toch blijf ik onder het vertellen mijn phantasie spitsvondig botvieren, hoewel het zelfverwijt steeds groter wordt.

Hermine zegt maar niets. Mijn blik valt op haar listig, migraineachtig gezicht. Ze schrijft, ze kneukelt op haar pennestok, ze fluit op haar hanepooten-van-letters. Mijn pijnlijke verbeeldingszucht voelt zich door haar tartend zwijgen gedwarsboomd. Als ik ophoud met spreken, en ik kijk haar vragend aan, dan gunt ze mij een blijke; knikkend, liegend-voornaam, zooals tante Zénobie op die ongeluksnacht tegen oom Augustin stond te redevoeren op de trap, zegt ze: 'merci, Elias, merci'.

Rood van woede sla ik een paar malen heftig met de scherpe kant van mijn liniaal op haar vingers, dat ze er van bloeden. Zij laat geen schreeuw; ze buigt langzaam het hoofd op haar handen en blijft in een doodsche stilte op het bureau liggen, als wilde ze gaan slapen in de warme zonneschijn. Radeloos grijp ik haar boek en slinger de loswaaiende bladen in een hoek van het vertrek. Dan hol ik weg. Als ik in de gang ben verneem ik een moeizaam uit de keel gewrongen geschrei; doch spijt over mijn wreedheid heb ik niet. Ik voel mij ellendig omdat ik laf ben geweest jegens tante Henriëtte. En plots word ik er mij van bewust een paar lukrake momenten bestaan te hebben, met ander verdriet dan ik gewoonlijk te verduren heb.

* * *

's Avonds, in het warme zomerduister der beukendreef, heb ik mijn naam geroepen; ik roep hard en blijf luisteren naar de weergalm van mijn stem. Welk een afstand heeft die op een paar tellen afgelegd? Er heeft ginds in de verte iets van mijn eigen leven weerklonken, terwijl mijn voeten niet van dit plekje grond zijn weggeweest. Ik herhaal: 'Elias!' Dan sla ik op de vlucht, tot onder het eenig verlichte

venster van het landhuis. Witte stoelen staan rond een tafel in het gras. Weer staar ik de gloeiend-zwarte duisternis in. Nu zou ik niet dadelijk op dezelfde plek in de dreef durven terugkeeren en mijn naam roepen.

Ik haat de zoogenaamde gevoelvolle waarheid.

Langzaam ga ik de trappen op; als op een breed tooneel wandel ik heen en weer op het bordes. In mijn hersens weerklinkt een nooit met de lippen uitgesproken driftige en opwindende alleenspraak. Misschien heb ik ondertusschen een gebaar met de hand gemaakt, alsof ik uit mijn binnenst een serpentenkluwen losruk om het in de nacht ver van mij weg te slingeren.

Een paar honderd meters van het kasteel verwijderd staat de donkere macht van boomen. In de onverlichte hall rust tante Henriëtte in een rieten zetel. Zij roept me niet bij zich. Het is stil. Dan ga ik op de nog lauw bezonde steenen trappen zitten.

Lang zit ik daar niet wanneer tante's voeten op het zandig plaveisel knarsen. Zij heeft een witte nachtjapon van tante Zénobie aangetrokken, die er uitziet gelijk een balgewaad en in veel rechte plooien op haar voeten valt.

Ik werp een verbaasde blik op haar theatraal omhulde gestalte en kan er maar niet wijs uit worden waarom zij vanavond een zoo indrukwekkend gewaad heeft uitgekozen. Zij daalt de trappen af en langzaam voortwandelen verdwijnt ze tusschen de boomen, zonder om te zien.

Heeft zij het gebeurde met Hermine reeds vernomen? Het geniepe, het kwelzieke van mijn karakter bevalt haar en zij probeert op haar manier aanduidingen te geven waardoor ik mij meer bewust zou worden van de zwartgalligheid en het liefst geheimgehouden verdriet van mijn gemoed. Wanneer ik, opzettelijk om haar te verrassen, een handvol koffieboonen toon die ik in de keuken weggenomen heb, zegt ze glimlachend en er klinkt bijna verteederding in haar stem: 'wat hebt ge vreemde voornemens, Elias'. Zij legt de hand op mijn haar en wrijft met haar duim over mijn gloeiend voorhoofd, alsof ze mij een kruisje gaf.

Wanneer ik van mijn familie vertel doe ik het met opzettelijke felheid, als om mij-zelf te verontschuldigen voor het zelfbedreven, bespottelijke kwaad dat ik verzwijg. Wanneer ik zeg: 'tante Henriëtte kan alles gebruiken,' bedoel ik dan misschien dat zij de onbezielde

dingen genegen is met een oneindig droeve verbazing? En welke zijn mijn persoonlijke overdrijvingen? Ik bezit een sleutel die op geen enkel slot past; de stallantaren neem ik diefachtig weg om hem op vele plaatsen in huis te ontsteken en telkens weer uit te blazen; de scherven van een gebroken bord haal ik van de vaalt om ze op een eenzaam-heilig plekje weg te stoppen. Dagen en nachten liggen zij naar de werkende planten en kevertjes te luisteren; wanneer ik ze met de vingers uit de grond te voorschijn graaf is er uiterlijk niets aan veranderd; toch zijn ze als gedrenkt met de groote, donkere geheimenissen der aarde, waar de dooden op het kerkhof vertrouwd mee zijn. Over het hoofd heen werp ik ze weg, om ze daarna angstvallig te zoeken en mij ongerust te maken als er één domme scherf ontbreekt. Daarna sla ik ze met een hamer aan gruis, opdat ze niet meer zouden bestaan, sterker van geheimen doorstrengeld dan ik mij-zelf gevoel.

Wanneer ik 's Zondags met tante Henriëtte uit de mis kom en zij stapt langzaam langs de graven rond het dorpskerkje, heb ik wel eens een plant voorzichtig uit de grond gehaald en de witte worteltjes betast om heel dit wonderbaar weefsel-van-leven tot in zijn zaligste diepte

te raken. Tante neemt op haar beurt het plantje en beziet het met bijna vijandige blikken; terwijl ze flink in mijn nek nijpt, werpt zij het met een driftig gebaar tegen de bemoste kerkmuur, waar grafzerken van oude geslachten in vastgemetseld staan.

- Het vindt vanzelf zijn weg naar de aarde terug, zegt ze met een spotlachje op de lippen.

Het plantje valt als een dood vogeltje op de grond. Wij keeren naast elkander stappend naar het landgoed terug, om in de eenzaamheid onze aarde te vinden, onze zwoelheid-van-droomen.

Vanavond ben ik tante Henriëtte op handen en voeten door het heesterhout achterna geslopen. Haar gewaad blijft aan de onwillige twijgjes haperen, en als ik goed gezien heb, steken haar bloote voeten in sandalen. Een gemurmel welt van haar lippen, onverstaanbaar nog, mat en moe. Zij wandelt op een smal paadje tusschen de ritselende bladerenfoefeling. Nu heeft ze haar zware, honigblonde haarwring losgemaakt. Af en toe blijft ze dralen in gepeinzen; haar stem klinkt bij poozen luider, doch even voos en onverstaanbaar, en ik kan niet met zekerheid bepalen of zij betekenismolle woorden of onsamenhangende klanken uitstoot. Zij wandelt in een sombere, verheven ver-

strooidheid verder. En eindelijk, lijk het te verwachten was, heeft ze een lang aangehouden, klagendharde kreet geslaakt. Dan heerscht er een poos diepe stilte; een vogel vlucht naar de rillende kruin van een eik. Ik lig op de grond uitgestrekt, als een roover tante te beloeren.

Nu begint zij duidelijk verzen te zeggen, die ik eertijds heb gehoord, die ik niet onthouden kan, die ik niet versta. Als een symbolisch beeld dat men na verre kruistochten achterliet: eeuwen bleef het op die plek in het bosch stom-vansteenen; door een onbekende tooverkracht bezielde begint het deze nacht, klagend en jubelend van een grootsch verleden te verhalen. Ijzer en hout, grond en wind kan men bij name noemen en verder hebben zij ook geen beteekenis. Doch tante Henriëtte kan ik op dit oogenblik niet bereiken door haar naam te noemen. Zelfs indien ik het wagen dorst mijn tanden in haar kleet te zetten en er een stuk uit weg te scheuren: nog zou er tusschen ons beiden een koele afstand blijven bestaan, die enkel door haar schaduw overbrugd kon worden.

* * *

Wanneer ik Aloysius ontmoet begin ik hem dadelijk van tante Henriette te vertellen.
De

gansche dag heeft hij strafwerk moeten maken en hij stelt matig belang in de gekke geschiedenissen die tante Henriëtte aanbelangen. Hij legt zijn hand op mijn schouder en samen snellen wij in een andere richting dan zij is gegaan.

Herhaalde keeren hebben wij straffen opgelopen voor onze avondlijke en zelfs nachtelijke zwerftochten; na iedere opsluiting zijn we telkens met nieuwe hartstocht herbegonnen. Tante Theodora is maar boos omdat ze ons gedrag als een uitdaging beschouwt; mijne moeder echter heb ik dikwijls pijn gedaan wanneer ik het kasteel ontvluchtte, om er dan als een wrak, uitgeput en verwilderd, weer te keeren. - De familie is in de huiskamer vergaderd; ik kom binnen als een klein stout kind, aan de hand van mijne moeder. Ik zie dadelijk de ronde, glimmend gepolijste tafel, de schouw met de hooge spiegel tot tegen het plafond, de zwartmarmeren pendule, de cactusplanten en de kanten sierlapjes op de fluweelen stoelruggen. En waarom zie ik de gezichten niet, wat zij van mij verwachten? Ik voel, ik onderga aan de levenlooze meubels en voorwerpen de grijnzende stroefheid van de menschen, die verstommen bij mijn binnentreden. Ik blijf bij de tafel staan. Mijne moeder heeft haar natgeschreide zakdoek

in de hand; zij lacht en ik weet niet hoe ik haar moet beminnen, want haar hart heb ik aan alle kanten zeer gedaan. Instinctief gevoel ik dat ze op dit moment omwille van mijn gedrag door haar familie met hoonend zwijgen vernederd wordt. Denk eens aan: wat ben ik voor een kind? Zij is met haar rug naar de schouw gaan zitten. Zij is gekleed in een witgebloemde, paarse japon met lederen ceinture. Het is nu bijna middernacht en ik moet me nog wasschen vóór ik naar bed ga, spreekt zij zacht; morgen moet ik een zuiver hemd en een frissche blouse aantrekken.

- Ik zal alles op een stoel gereed voor u leggen; ga nu maar slapen, Elias, zegt ze en zij laat even haar hand op mijn hoofd rusten.

Zonder een woord te spreken ga ik weg. In mijn bed lig ik te schreien tot mijn hersens er barstens heet van worden. - En vanavond ben ik toch weer met Aloysius op maraude. Doelloos voortgedreven naast elkaar stillen we onze zwerfhonger in de heerlijke zomernacht. Als ik mij nog eens omkeer, herken ik tante Henriëtte's witte gewaad tegen het blauwzwarte bosch. Aloysius, die haar dwalende gestalte heeft herkend, neemt mij met een sterke ruk van zijn arm mee, in de richting

van de dreef waar hij wel eens uren lang op een fiets heen en weer gereden heeft, zonder zich om mij te bekommeren. Weldra zien wij de tweewoonst vóór ons liggen; wij springen de berm af en loopen een eind de dreef in. Dan komen wij aan een smalle, verwaarloosde steenweg tusschen twee groote domeinen. Wij loopen zwijgend naast elkaar. Mijn warme rechter hand omklemt de tot een prop gekneede zakdoek in mijn broekzak.

Lichtend tusschen de sombere dennenbosschen slingert de steenweg voort; men kan dadelijk merken dat hij verder lokt dan wij van plan waren hem te verkennen. Het is hier niet langer meer een broeiest van weerspanning heesterhout, waar men zich doorheen moet wringen als een koppig-verdwaalde geitebok. Het zwerven krijgt hier een totaal andere beteekenis, waar ik niet scherp genoeg een woord voor vind om er het verschil mee uit te drukken. Steeds opnieuw kijken wij om. Wij vreezen misschien eerder onze weg te verliezen op deze nog onbekende, duidelijk afgeteekende baan, dan wanneer wij dwars door het met schrijnwonden schermend hakhout dringen.

Krekels zingen. Water valt plassend neer van een stuw in het bosch. Wij gaan steeds verder,

waarschijnlijk in de richting van een of ander gehucht; wanneer wij achter ons kijken wordt het vreemder, wordt het beklemmender om vrijwillig zich te verliezen op deze hobbelige straatweg, waarvan de keien hier en daar losliggen.

Wat kan er aan mij veranderen nu ik in gezelschap van Aloysius de liefde van mijne moeder en de bitterzoete genegenheid van tante Henriëtte ontvlucht? Links strekt zich een weide uit; vlakbij is een holle weg die naar een verte met lichtnevel voert. Daar staat een huis. Het is een oud logement waarvan de vensterblinden gesloten zijn.

In het voorbijgaan zien wij een man, onder de lindeboomen, met het hoofd op tafel liggen; zijn zweep is op de grond gevallen. Niemand laat hem binnen, niemand is over hem verwonderd. Ik meende hem te hooren schreien, doch Aloysius zegt dat het snurken was. De muren, de vensters, het uithangbord hebben een totaal andere wezenheid gekregen door de persoonlijke lotgevallen en tegenspoed van deze man, die op de natte herbergtafel onder de lindeboomen zijn hoofd te rusten legt. Wij kijken werktuiglijk naar het dak met de peinzende pannen en het stompje schouw dat er boven uit steekt. Het zweet parelt op mijn voorhoofd.

Heb ik ergens iets gehoord? Een menschenstem? Een groot, verrassend vleugelengerucht? Onverwacht zegt Aloysius: ‘hier komen onze bootjes voorbij,’ en met het hoofd doet hij een teeken naar de vlakte. Ik zie een breede beek. Dadelijk springen wij op de weide en snellen op het water af. Uit de bij plaatsen verzande bedding duiken eilandjes op; spichtig riet staat bij bosjes in het giftig geurend kroos. En in een blijde verbazing zie ik het overschot van mijn laatste sterke boot, wrak en bemodderd, op een uitgedroogde plek gestrand liggen. Dit is dan het einde van een troebel bezonnen tocht. Daar schijnt Aloysius niet aan te denken. Schoenen en kousen heeft hij uitgetrokken en zonder mij te verwittigen waadt hij door het ondiep water. Als ik mij gereed maak om hem achterna te komen, zegt hij misnoegd: ‘dat hij maar een paar oogenblikken wegblijft; ik moet een poos geduld hebben en op hem wachten’. Dan laat ik hem eerst een eind zich verwijderen, en op mijn beurt doorvaad ik het luie, broeizieke water.

Ik draaf over de vlakte, een wijscher heidegebied tegemoet, waar geen boomen staan, waar de hooge donkere gestalte van Aloysius boven uit steekt.

Ik win veld op hem; ik moet zelfs vertragen om niet binnen een paar oogenblikken bij hem te zijn. Als ik vermoed dat hij zal omkijken laat ik me op de knieën vallen en bespied zijn bedoelingen. Hij begeeft zich in de richting van een boerderijtje. Ik klauter hem achterna over het hek. In het voorbijgaan zie ik een koperen kruis op een zwarte stok tegen de gevel rusten. Nu heeft Aloysius mij toch opgemerkt en doet onbegrijpelijk teeken met de hand. Als ik hem genaderd ben voert hij me mee en wij kruipen achter elkaar in een stalletje waar konijnen in hokjes zitten, waar bezems, harken, rijven en spaden staan. Nu vernemen wij duidelijk rozenkransgeprevel. Ik luister aandachtig en weet dat men voor een doode bidt. Toch is mijn hart niet benauwd; ik voel een warmte naar het hoofd stijgen, die mijn hersens geen pijn doet. Het duurt niet lang of Aloysius laat mij toch alleen, en niet dadelijk denk ik er aan hem nu te volgen.

Aloysius onderneemt nooit iets onvoorziens zooals ik vroeger dacht; dit is nu best te merken. Hij wist waar hij naartoe wilde vanavond, dat men hier doodenwake hield. Zoo moet hij met de bootjes iets in het schild voeren; hij doet alles met energie, hij werkt met overleg. Ik

ben totaal anders. Onvoorziens, terwijl ik in het kleurloos droge licht van een lentemorgen de trap afdaal, word ik door een blijde angst overvallen; onverwijld begin ik die angst met rusteloze phantasie te voeden. Aan alles en overal zoek ik naar het onverwachte, dat mij plotseling als aan de grond genageld doet staan van verwondering. Wanneer ik in het stalletje een klein houten luik wil open doen, valt er vuil op mijn gezicht. Nu klinken de stemmen duidelijker tot mij door. Als ik me heel stil houd verneem ik de stem van Aloysius onder de biddende mensen. Mijn ontroering is nu geheel anders dan de gewaarwordingen die ik op het kasteel najaag, 's avonds wanneer ik met opzet de petroleumlamp laat branden om ze straks in de bitterste stilte, alleen en ongezien, uit te gaan blazen. Dan voel ik mijn hart prangend bevangen door de nachtelijke ontzetting, die ik overal om mij heen aan de muren gewaarword. 's Anderdags ben ik ziek. Met verslaafde gretigheid heb ik weer koffieboonen stukgebeten; ik lig in mijn bed te braken, beschaamd dat iemand er van weten zou.

Wanneer ik naast grootmoeder over de dood zit na te denken, voel ik me draaiërig worden. Hier scheiden mij een paar dunne muren van

een werkelijk gestorven mensch, waar de boeren de geheele nacht biddend bij waken, - en ik voel mij gerust, ik verlang naar niets. Op de plank vinden mijn vingers flesschen en verfpotten; ik ruik petroleum. Boven allen uit hoor ik de vastberaden, eentonige stem van Aloysius met de landlieden bidden. Ik blijf hier zonder mij nuttig te maken, zonder de schoone plicht te vervullen een naar verlossing snakkende ziel bij haar hemelvaart biddend bijstand te verleen. Op het kasteel leeft ieder voor en met zichzelf alleen, vurig en naar de dwang van zijn eigen droomen; vanavond, hier op deze plaats, is dit niet voldoende. Want als ik, de hoogmoedige die ik ben, mij wil onderwerpen aan het rythme, aan de biddende kracht van die voor mijn oogen verborgen naastenliefde en dat menschenverdriet, dan staat er nog steeds het oude, ik zou bijna zeggen familiale eigengereide waardigheidsgevoel in de weg. Zoo zal ik 's Zondags in de mis niet luidop mee bidden voor de zielsrust van de afgestorven parochianen, die ik immers niet gekend heb, wier namen mij reeds vervelen door hun meestal overbekend gewone klank. Op bepaalde momenten moet ik mij geweld aandoen om mijn kerkboek niet midden in de troep gapende dorpskinderen te

slingeren. Wat zoeken en verachten ze aan mijn kleeren, aan mijn krullebol en handen? 's Avonds, in bed, herbeleef ik de speciale atmosfeer van toen er schilders en behangers op het kasteel kwamen werken: de meubels hebben zij van hun gewone plaats verschoven, doch het wordt alles anders dan wanneer tante Henriëtte het doet; witgekleede kerels staan op ladders, mannen met lange, waaiende panden behangselpapier. Ik nestel mij onbeschaamd in de zonde. Om elke bijzondere hartstocht uit te vieren bezit ik het vermogen een decor te scheppen; volgens mijn geluimdheid verandert het paradijs van uitzicht. Ik bid zelden.

Nu sta ik verbaasd naar Aloysius te luisteren, hoe die stoer en wilskrachtig gebeden zegt, boven de bromstemmen uit van het boerenfolk. Ik moet mij goed indenken: er is een mensch gestorven. Ik blijf hier staan zonder mij nuttig te maken wanneer ik mij vereenigen moest, naamloos en blind, met die naamlooze en blinde ellende, gelijk Aloysius doet. Dan verlaat ik het stalletje en luister aan de deur van de woonstee, naast het koperen kruis op een zwarte stok. Misschien wil ik aankloppen en binnengaan om de onbekenden te groeten. Doch daar roept het klokje van het kasteel ons voor de

zooveelste maal naar huis; en ik ben zoo kleinmoedig om aan die klank gehoor te geven, want eerlijk en overtuigd zooals Aloysius kan ik niet meedoen.

VII

Wanneer ik aan de ontbijt tafel verschijn moet ik grootmoeder een kus op het voorhoofd drukken. Ik doe het werktuiglijk en nauwelijks raken mijn lippen de doffe, gelige rimpels aan. Nog vóór ik op mijn stoel zit ontwaar ik oom Augustin die gisteravond uit de stad is gekomen; zijn aanwezigheid op het kasteel is een verrassing; zijn manchetten staan op de schouw en zijn kranten liggen in een dik pak naast zijn bord. Tante Henriëtte draagt weer een van haar ouderwetsche japonnen, met knoopjes en borduursels versierd. Zij is bleek en schijnbaar sereen zit ze in een kaarsrechte houding; als ik haar zóó aan tafel zie zitten begin ik te twifelen of zij het is geweest, die in een wit gewaad gehuld deklameerend door het park dwaalde. Zij bijt met trage tanden in haar brood; zij drinkt bijna niet; haar oogen staan donker, als met een veegje roet omrand. Wanneer ik tante Henriëtte zoo zie zitten laat ze mij onverschillig; zij schijnt haar bijzondere gaven verloren te

hebben, waarmee ze reeds zooveel wonderen aan mij heeft verricht.

Na het ontbijt worden er blikken van verstandhouding gewisseld; bijna tegelijk staan wij zwijgend recht en als een drom saamgezworenen, met grootmoeder in hun midden, schuiven tante Theodora, tante Zénobie, tante Henriëtte, oom Augustin en mijne moeder het salon binnen. De deur wordt op slot gedaan. De familieraad is aan de gang.

Ik ga met Aloysius door de afgewaaide herfstbladeren wandelen. Het is winderig. Vannacht heeft het geregend en nu geurt het aan alle kanten naar verwelkend loover en gras. Wanneer Silla, de hond van oom Augustin, in de regen heeft losgelopen en hij ligt zich vóór het open haardvuur te warmen, dan heeft hij zulke zure lucht aan zich als er nu door het park waait.

Hermine, Oscar, Albertus en Leopold zijn reeds een paar dagen naar het pensionaat vertrokken. Aloysius is nog steeds hier en hij zegt niet veel; vandaag zal voor hem de beslissing vallen. Zijn examenuitslagen zijn het laatste jaar, van trimester tot trimester, minder goed geworden; de heele vacantietijd heeft hij met strafschrijven doorgebracht. Tante Zénobie heeft een teekenlat op zijn keihard hoofd aan stukken

gebroken; tante Theodora zoekt vervaarlijk moeilijke vraagstukken uit; ‘ils corrigent l'émotion’ zegt ze schamper, en zij bladert in haar boekje. Uiterlijk is hij even onverschillig gebleven; hij klaagt of verdedigt zich niet. Als het tempeest geluud is en hij kan buiten geraken, dan haalt hij een bitterdoorrookte pijp van oom Augustin te voorschijn, enkel om het genot van er eens flink op te bijten, want tabak bezit hij niet. Aan de bootjes schijnt hij niet meer te denken; naar de beek gaan we nog zelden en dan is het enkel om er aarde in te stampen. Aloysius beziet mij met harde, schitterende oogballen. Hij zoekt rond naar zwaarder en vaste dingen om er een forsche worp mee te doen. Wij vinden niets dan zand en afgevallen herfstbladeren, slakken en molshoopen; hier is maar te vinden wat vanzelf uiteen valt. Hij wordt nu een eeuwige strooming in de natuur gewaar, die hij wil tegenhouden, die hem dwarsstaat, die hem met droeve razernij vervult. Hij bijt op de pijp, die ellendig bitter smaakt.

Wij springen over de beek op de weide; tusschen de grazende runders stappen wij door naar de overkant, waar de boschjes in paarse nevelen gehuld zijn. Het gras ligt moe en nat. Wij bereiken een rapenveld. Wij klimmen op

de hooger liggende zandweg. Dan naderen wij het heesterhout waar reeds vele verdorde bladeren, nog met een vezeltje aan de takken vast, ritselend in de wind te draaien hangen.

Ruim een jaar geleden hebben wij hier rondom een vuur gedanst. Heeft Aloysius de meisjes ooit weergezien? Het bloed is naar zijn kop gestegen en zijn gezicht is rood als van iemand die brandewijn heeft gedronken. Zijn gemillimeterd haar geeft iets boersch aan zijn wezen en het is de eerste keer dat ik zie welk een groot en regelmatig gevormd hoofd hij heeft. Zijn mond is droog en vlezig; de onderlip heeft winter en zomer een diepe kerf in het midden, waar dikwijls zwart in is.

- Weet ge dat ik niet terug naar het pensioonaat wil? vraagt hij onverwachts.

Ik sta als aan de grond genageld. En alsof ik hem zijn voornemen uit het hoofd had willen praten:

- Neen, ik doe het niet, zegt hij lastig en met nadruk.

Daarna is hij weer kalm. Wij gaan op het gras zitten. Tusschen zijn uitgespreide beenen klauwt hij met de vingers in de grond. Hij draagt een afgewasschen, blauwe blouse; zijn korte broekspijpen laten de knieën bloot, die bot en breed

als van een os zijn. Zijn handen zijn blond behaard en hij heeft dikke polsknobbels.

Als wij daar een tijd gezeten hebben staan we recht en lopen een eind verder, tot waar de beek ons de weg verspert. Verleden winter zijn wij op schaatsen langs hier over het bevroren water voortgesneld; het werd steeds breder en eindigde in een groote vijver, waar een half gezonken schuitje bovenuit stak. Daar hebben wij het kasteel gezien, dat ik herhaalde malen getracht heb na te tekenen. Telkens zei tante Henriëtte dat het wankelde, dat het een luchtkasteel was; en met een paar snelle potloodtrekken zette zij zelf een middeleeuwsche burcht op het papier, met een valbrug en torens. Maar dit bedoelde ik niet, en ik heb het opnieuw voor Aloysius geteekend, zooals het in mijn geheugen stond, met op het dak twee vergulde kelken.

Hij heeft zijn rozenkrans te voorschijn gehaald en er het kettingetje van stukgetrokken.

Het is een eenvoudige rozenkrans met een blikken kruisje. Kraal na kraal plukt hij van de ijzerdraad. Tusschen duim en wijsvinger schiet hij ze één voor één op het water, dat er mee wegsnelt. Ze ploffen met een even klokkend plonsje in het water neer en komen weer gauw

aan de oppervlakte. Het duurt lang eer zij alle gevallen zijn. Dàt zou ik niet met een rozenkrans durven doen; doch Aloysius aanhoort mijn bezwaren niet. Het kruisje valt. Zinkend wordt het een halve meter door de strooming weggevaagd; dan blijft het op de bedding liggen blinken, tot het blonde zand er overheen komt schuiven en het eens begraven zal zijn.

* * *

's Anderdags komt er een man met een groot pak uit de stad; het is een magazijnbediende van oom Augustin. Hij wordt door tante Theodora in het studiekamertje ontvangen, waar de postbode ook steeds een glas bier krijgt. Zij begint dadelijk in mijn bijzijn de inhoud stuk voor stuk te keuren, en het zijn al dingen die mij verwonderd doen opkijken: vreemde kleedingstukken, een kistje sigaren en een paar reuzelaarzen als uit een sprookje, worden uit de diepe zak te voorschijn gehaald.

's Namiddags zitten mijne moeder en tante Henriëtte op de lijnwaadkamer de koffer van Aloysius te pakken; zijn leerboeken heb ik niet van nieuwe blauwe kaften moeten voorzien. Mijne moeder zit gebogen aan het linnen bezig: tante Henriëtte haalt een heele kast onderst-

boven; en het zijn waarachtig *mijn* hemden en onderbroeken, *mijn* kousen en blousen waar ze mee bezig zijn, die de een na de ander in de koffer verdwijnen.

Mijne moeder doet moeite om er opgeruimd uit te zien; bij wijlen is het alsof zij knipoogt en dan worden haar handen een paar tellen stil. Van mijne moeder durf ik niet denken dat zij de onbezielde dingen door een eenvoudige aanraking, door een bijzonder wonderlijke schikking een taal kan doen spreken die mij werkelijk zou boeien. Daartoe is alleen tante Henriëtte in staat: zij houdt bijvoorbeeld een hemd vóór zich open naar het licht; zij steekt haar hand in een kous die zij tot aan haar elleboog optrekt; zij doet haar uitgespreide vingers met akelig krakende kneukels in de kous bewegen; of zij zet de tanden in versleten ondergoed en scheurt er smalle reepen af om windsels van te maken. Wanneer tante Henriëtte haar iets beveelt, gehoorzaamt mijne moeder met bijna pijnlijke onderdanigheid. Nooit spreekt zij opzettelijk traag en nadrukkelijk gelijk tante Theodora, die schier altijd een potlood achter het oor heeft steken. Wanneer mijne moeder lacht wordt ze dadelijk leelijk. Als ik zeker weet dat zij in een kamer is, ga ik stil doch

onverhoeds binnen. Ik verras haar bijna steeds in dezelfde houding: met twee handen betast ze haar buik. Er is in zijn geheel genomen, zelfs wanneer mijn vader zacht bij haar gezeten is, iets treurigs over mijne moeder. Ik kus haar zelden en dan schijnt zij op hetzelfde oogenblik haar werkelijkheid te verliezen.

De koffer raakt vol; tante Henriëtte neemt er dikwijls een stuk linnen uit weg, dat openwaaiend aan haar voeten valt; zij neemt er weer dadelijk een ander. Bij vergissing ontvouwt zij breeduit een vrouwenhemd; zij loopt er mee naar het venster; zij komt er mee terug. De atmosfeer van de zolderkamer wordt er aanstonds door vertroebeld.

- Elias, zegt mijne moeder; verder komt zij niet, alsof ze voor mij verlegen is geworden. Ik vraag: of het niet *mijn* hemden, *mijn* kousen en blousen zijn, en waartoe dit alles dienen moet? Zonder haar antwoord af te wachten steek ik mijn hoofd in de linnenkast, en mijn gezicht vast tegen het ondergoed gedrukt waar ik de kille geur van opsnuif, barst ik in tranen los.

* * *

In matrozenkleeren staat Aloysius in de gang op mij te wachten.

- Ik weet dat ge naar het pensioonaat moet, zegt hij verteederd. Voor u heeft het echter weinig te beteekenen, Elias.

Na een poos zegt hij met een flauw lachje, om mij te verstrooien: 'zie me hier nu staan.' Zijn bloote borst is bezweet; rond zijn mond beven witte, melkachtige zweetdropjes.

Een groote vrees doorsuist me bij wijlen; want heeft Aloysius mij niet knorrend van het instituut verteld? Het eten vindt hij overal en in alle omstandigheden goed; hij is niet verzot op lekkere gerechten; hij eet zuur en zoet ondereen, het gepeperde en het gezodene, het ongaar gekookte en het taai verstevene in geronnen bloed; hij is zoo fijn niet om van een langzaam opgediende maaltijd een feest te maken. Een vreemde beklemming deed hem op het instituut onhandig en bedroefd zijn; het kleine, achterdochtig-begrensde, dat ook aan zulk een vetbetaalde gevangenschap eigen is, bracht hem in de war. Wanneer men ons op het kasteel niet begrijpt krijgen wij veel strafwerk te maken; doch 's avonds kunnen wij op maraude gaan; er gebeurt bij wijlen iets waar de verbeelding dagen nadien nog in beroering door komt. Als tante Theodora ons de keel uithangt, schrijven wij opzettelijk domme fou-

ten in ons strafwerk; daar geven wij haar veel last en kommer mee; elke fout dwingt haar griezellig-secuur een lachje af; ieder lachje is een droppel gal; zij wordt er moe van, maar tot de laatste letter corrigeert zij onze doorslecht geschrevene bladzijden. Vóór de deur van de slaapkamer vinden wij 's morgens een pakje papier, vol roode potloodstrepen. Wij bezien elkaar en halen minachtend de schouders op. Ik werp de bladen over het hoofd de lucht in; ze fladderen naar beneden en blijven op de trappen liggen, waar tante Theodora ze vinden zal.

In het instituut sluit men u op; gelijk een misdadiger zit ge in een koud lokaal met zwarte houten banken op een slecht afgewasschen bord te turen. Nergens kunt ge naartoe. Er zijn geweldenaars van jongens die af en toe aan een duchtige kloppartij behoefte hebben om niet ziek te vallen; Aloysius is daar te stug voor. Hij heeft geen kameraden. Hij is aan alle kanten even hard.

Hij heeft me gezegd dat hij met het schoolschip vertrekken zal om een reis rond de wereld te maken; in geen jaren zullen wij hem wederzien. Ik wil hem nog vragen: wat dat eigenlijk is, een schoolschip? Straks wordt het winter

en het stormgeweld zal hier en daar een boom ontwortelen; de vensters worden met houten luiken dicht gedaan. Als tante Theodora een nieuwe kaars ontsteekt en de regen valt bij stroomen neer, zal ze aan Aloysius denken. Aan de rust van de kamerwanden tijdens een storm wordt men hier zijn afwezigheid gewaar; niemand zal zijn naam durven uitspreken. In het pensionaat, op de groote slaapzaal, lig ik wakker; mijn verbeelding krijgt vrij spel en ik heb het gevoel dat onze bedden worden weggespoeld in de loeiende zee van de nacht.

Nu gaan wij naar de remise waar de zieke hond naast een pot water op een zak te hijgen ligt. Ik ga naast het oude beest op de grond zitten en streel zijn bevende kop. Zachtjes begint het te janken en vergeefs wil het zijn houterige, half verlamde pooten bewegen. Ondertusschen wandelt Aloysius langzaam rond; van achter de koets zie ik hem te voorschijn komen, met een gezicht zonder uitdrukking, de armen langs het lijf hangend. Hij kijkt naar de hond. Hij kijkt de grauwe muren aan. Er ligt een laagje stof op de donkergroene koets; daar begint Aloysius met zijn vingertop in te schrijven; het zijn geen leesbare letterteekens, het is louter wirwar zonder zin.

Wij verlaten samen het gebouwtje. De hond jankt; Aloysius kijkt al niet meer om.

Ik keer op mijn stappen terug en zachtjes met mijn kneukel klop ik op de holgalmende deur. Als ik Aloysius daarna verwoegen wil is hij van alle zichtbare wegen verdwenen. Talrijke kraaien zwermen krassend door de lucht; de hemel is bewolkt. Ik sta alleen.

Dan ga ik tante Henriëtte uitleg vragen over het schip waar Aloysius mee vertrekt. Zij neemt me dadelijk mee naar de bibliotheek en in boeken zoekt ze naar de staalgravure van een viermaster op een woelige zee onder zeil. Terwijl ik nog veel andere plaatjes bekijk heeft tante de werldebol van de hoge kast genomen; zooals op de koets in de remise ligt er een dun laagje stof over uitgeblazen. En gelijk Aloysius in het stof wirwar heeft geschreven, begint tante Henriëtte hetzelfde te doen, over landen en zeeën. Zij beschrijft mij de heele reis die Aloysius gaat maken, wat hij op zijn tocht ontmoeten zal, waar hij voet aan wal gaat zetten, enz.

Tante vouwt de handen op het open boek te zamen. Met mijne moeder zal ze mij morgen naar het pensioonaat vergezellen; wij rijden dan met de koets langs de September-

wegen. Bij avondschemer komen wij murw op onze bestemming aan, en met ons drieën gebruiken wij het souper in een parloir. Tante vertelt van haar pensionaattijd; het zijn geschiedenissen om mee te lachen. Als ik haar vraag: of zij graag van huis is geweest? kijkt ze mij aan en zegt: ‘het is overal hetzelfde, Elias; ge moet er niet zooveel belang aan hechten.’

Vóór mij op het bureau zie ik het glazen potje met de geheimzinnige pillen staan. Ik denk gedurig aan het groot gebouw met de tallooze vensters, gelijk er een op de brieven van Aloysius gedrukt staat. Het open boek boeit me niet meer. Ik hoor de naam van de kleine stad waar ik naartoe moet onverpoosd in mijn ooren klinken. Terwijl ik tusschen de jongens verdwijn, terwijl ik in de kapel de eindeloze gebeden zal moeten aanhooren, zullen mijne moeder en tante Henriëtte in een oud logement vernachten. Enkele honderde meters van mij verwijderd zullen zij wakker liggen, en ik zal wakker liggen, bedroefd en verloren. Ik laat mijn gedachten al maar verder gaan. Het wordt donker en de wind is gaan liggen. Het zeilschip is in een donkere vlek vergaan.

* * *

- Ge moet u over mij niet ongerust maken, zegt Aloysius. Eigenlijk vertrek ik niet dadelijk naar zee.

Wij liggen roerloos naast elkaar in bed. De muizen ritselen over de grond. Het venster staat open op de stille herfstnacht.

Aloysius moet eerst een proeftijd doen op een oud schip dat nooit afvaart, dat steeds in het gezicht van Antwerpen voor anker ligt. Als ik met verlof kom zien wij elkaar, juist zoals vroeger. Het zal nog wel een paar jaren aanlopen alvorens de eerste groote reis ondernomen wordt.

Tante Henriëtte heeft me nochtans op de werldebol aangeduid waar hij overal heen moet zwerven, en op het plaatje in het boek toonde zij een gezwind, met volle zeilen vliedend schip dat de golven kliefde.

- Dàt is voor later, zegt hij onverschillig.

Morgennamiddag vertrek ik naar het pensionaat; zoover ik weet heeft Aloysius nooit in het instituut bezoek van ons gekregen en maar zelden mocht ik hem een brief schrijven. Het is vreemd: terwijl ik wakker lig en met open oogen naar het plafond staar, zie ik mijn vader in de gang van het mij onbekende pensionaat verschijnen; hij stapt de breede trap

op, naast de portier die zijn valies draagt. Op de verdieping gekomen opent hij de tweede deur rechts; aan het ziekbed gekluisterd lig ik met ongeduld op hem te wachten. - Aloysius beweegt zijn beenen; hij geeuwt. Ik heb hem niets meer te zeggen. De muizen zijn in hun hol weggekropen en de lucht geurt naar natte kalk. In mijn slaap word ik gekweld door spannende verbeeldingen. - Ik lig op de grond met een wonde boven het oog. Twee mannen snellen toe om mij te helpen; zij dragen mij weg in een zwarte muur-van-schaduw. Ondertusschen is tante Henriëtte opgedaagd: 'hij mag niet weg, hij mag ons niet verlaten', roept ze. Om mij dadelijk te genezen heeft ze de pillen meegebracht; doch de mannen vluchten met mij heen en ik gevoel me behaaglijk in hun macht. In woede werpt tante zich languit op de sofa, onder het schilderij waarop een winterlandschap met kale boomen en een ondergaande zon is afgebeeld. De nevel waarin wij ons bevinden wordt nu door een rose licht gekoesterd en bij plaatsen vertoonen zich reeds violette opklaringen; dan herken ik het landschap, dat uit het schilderij de ruimte in geschoven is, met zijn plannen en perspectieven. Nu begint het te winteren. Ik ben al gauw heelemaal ingesneeuwd.

Als ik wakker word rust mijn hoofd op de schouder van Aloysius. Hij slaapt nog niet.

* * *

's Morgens loop ik alleen door het park, naar de plaats waar Aloysius het kruisje van zijn rozenkrans heeft weggeworpen. Ik kniel op het koude gras; mijn bloote knieën pletten de kleverige, vooze halmen. Ik steek mijn hand tot aan de pols in het water; zoo blijf ik lange tijd van de strooming tusschen mijn vingers genieten.

Echt bedroefd ben ik niet; feitelijk zijn de uren van mijn verblijf op het landgoed geteld, en toch zit ik hier betrekkelijk rustig. Zonder mijn mouw op te stroopen steek ik mijn arm diep in het water. Ik klauw traag in de taaie wieren. Mijn natte blouse geurt als een koud mes.

Met een tak zoek ik voorzichtig naar het kruisje, dat reeds onder afgevallen herfstbladeren in de beek verdoken ligt; telkens ik de bladeren aanraak stijgt er een bruin wolkje van de bedding op, dat een poos door het water blijft zweven. Aloysius heeft samen met de boeren voor een overleden mensch gebeden; daarna heeft hij zijn rozenkrans stukgetrokken

en kraal voor kraal op het water verloren gedaan. Ik gevoel geheel mijn wezen met de verfoeibaar schijnheilige, doch tijdelijk onbezorgde rust van het kasteel verbonden; ik bid zelden en koester nochtans een stille eerbied bij voorbeeld voor een door menschenhanden gemaakte rozenkrans. In zekere zin ben ik nieuwsgierig naar de dood; daarom ga ik somtijds naast grootmoeder zitten om mij bangelijk te verlustigen in de onafwendbare dwang-vansterven die op haar voorhoofd geschreven staat. En wanneer ik in een donker vertrek op een stoel ga zitten, de warme vingers uitgespreid op mijn bloote, kille knieën: - wie ben ik, wàt is eigenlijk 'ik'? vraag ik mij af, zonder de oogen te openen. Ik probeer dwaas op die vragen antwoord te krijgen en prik met de naalden van tante Henriëtte in mijn vleesch: een dropje bloed, een dropje leven; doch het is in de eerste plaats een prikkel van wellust, waar ik oneindig van genieten kan.

Met de tak zoek ik tastend de bedding af; misschien duw ik het kruisje voorgoed onder de bladeren weg, onder het zand en de vele verborgenheden die in het water wonen. Als ik na een poos toch niets vind, woel ik de bedding om zoodat het water troebel doorwolkt

wordt. Geduldig ben ik niet. Zóó heb ik zelf schuld aan de verduisteringen, die zich bij wijlen door geheel mijn wezen voordoen. Ik woel steeds opnieuw mijn diepste bodem om en om, in de waan op die manier achter de waarheid te komen. Na een paar oogenblikken rust is het water weer helder geworden; koel en klaar vloeit het voorbij, in dezelfde richting altijd, naar dezelfde onverzadigbare vergaarbekkens.

De zware tak heb ik midden op de beek geworpen; tamelijk snel wordt hij meegenomen. Ik volg hem met strakke oogen, ik loop in het gras langs de kronkelende oever om hem bij te houden in zijn vaart. Soms moet ik hem losstooten uit een kreekje, uit een bosje riet, opdat hij geheel in het bezit van de strooming zou blijven en er in verloren gaan. Ik wil niet dat hij ergens blijft steken, dat hij een plekje rust mocht vinden. Het is een knoestige, korte tak, met een stuk losgescheurde schors willoos drijvend er aan vast. Op sommige plaatsen gaat hij snel, ik moet mij haasten; over een stuw wordt hij weggeschoten en dadelijk spring ik op de andere oever om hem bij te houden. Dichte heesters belemmeren mijn weg; het water is reeds dubbel zoo breed en in het midden

drijft de tak waarin de beginletters van mijn naam gesneden staan. Met mijn ééne natte mouw voel ik me onbehaaglijk, vooral als ik mijn arm fel bewegen moet tusschen het schermend hout. En terwijl ik de ritselingen openschuif, word ik plots verrast: de zon schijnt door de gouden nevelen op een uitgestrekte vijver.

Hier ben ik met Aloysius op een winteravond naartoe geweest. Het kasteel heeft waarlijk een andere vorm dan ik er van onthouden heb; het is niet zoo groot, het heeft niet zooveel vensters, het heeft geen torentje als ik die avond meende gezien te hebben. De tak is nu de ruime vijverkom ingevaren; hij beweegt niet meer; de strooming heeft op hem geen kracht, in dit gebied van droomerige rust heeft hij reeds een vaste plaats ingenomen om er langzaam te vergaan.

Als ik op het landgoed terugkeer zie ik in de verte de remise met wijd open deuren; de koets staat buiten in een waas van licht en de knecht loopt er met een watersproeiende gieter rond. En plots, ik weet niet hoe het gekomen is, word ik door een droeve angst overvallen; ik heb het koud en ril. Alles van vroeger tijd, ook de moeizame voorbeelden van vroegere geslachten zijn voorgoed verloren gegaan.

Op dit plechtig uitgestrekt domein is alles vergeefs aangekweekte grootheid, nutteloos geluk en zelfbedrog geworden. Er blijven mij nog een paar oogenblikken om van dit verval te genieten; een paar gierig getelde momenten voel ik de vermoeide strooming mij met hart en ziel naar het witte landhuis terugdringen; daarna krijg ik in de wereld een plaats voor altijd, waar geen strooming meer te gevoelen is.

Uit de remise komt de boschwachter met de zieke hond; tante Theodora volgt hem met een geweer. Ik spring recht en begin te loopen zoo hard ik maar kan. Ondertusschen wordt het jankend beest op het gras gelegd. Tante schiet. Ik kom te laat.

Wanneer ik een paar uren later tusschen tante Henriëtte en mijne moeder zit, in de breede, schokkende koets: de ruiten zijn door onze warme adem beslagen en tante veegt met haar handschoen over het troebel glas, - dan moet ik tot ziekwordens toe mijn woede verkroppen om iets waar ik de noodzakelijkheid niet van begrijp, - waarom het zoo droef, zoo onrechtvaardig moet zijn?